

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Kateřina Tomanová

Střídavá péče v České republice a v Rakousku

Diplomová práce

Olomouc 2016

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Střídavá péče v České republice a v Rakousku vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Brně dne 18. 8. 2016

.....
Kateřina Tomanová

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala svému vedoucímu diplomové práce panu JUDr. Ondřeji Šmídovi, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a připomínky při psaní této diplomové práce.

Obsah

Obsah	4
Úvod	5
1. Historický vývoj právní úpravy péče o dítě v Rakousku	7
1.1. Gemeinsame Obsorge	9
2. Aktuální právní úprava péče o dítě v Rakousku	12
2.1. Ustanovení § 177 ABGB.....	13
2.2. Péče o dítě v případě zrušení manželství nebo společné domácnosti.....	14
2.3. Změny v oblasti péče o dítě.....	15
3. Právní úprava střídané péče v České republice	17
3.1. Listina základních práv a svobod a mezinárodní prameny.....	17
3.2. Občanský zákoník	18
3.2.1. Zákonné předpoklady pro svěřeni dítěte do střídané péče	18
4. Srovnání péče o dítě v České republice a v Rakousku.....	22
4.1. Doppelresidenz	23
4.2. Vybrané aspekty střídané péče a modelu Doppelresidenz	23
4.2.1. Zájem dítěte	24
4.2.2. Vyživovací povinnost.....	28
4.2.3. Intervaly střídaní.....	33
5. Širší pohled na Doppelresidenz v Rakousku a střídanou péči v České republice.....	35
5.1. Evaluační studie Ministerstva spravedlnosti v Rakousku	35
5.2. Statistické ročenky Ministerstva spravedlnosti České republiky.....	37
5.3. Občanská iniciativa v Rakousku.....	39
Závěr.....	41
Bibliografie.....	45
Monografie, učebnice, komentáře	45
Právní předpisy	45
Odborné články	46
Internetové zdroje.....	46
Judikatura	49
Abstrakt.....	50
Abstract	50
Klíčová slova	51
Key words	51

Úvod

Tématem mojí diplomové práce je střídavá péče. Konkrétně se zaměřuji na úpravu střídavé péče v České republice a v Rakousku. Téma střídavé péče jsem si zvolila především kvůli jeho aktuálnosti. I když se institut střídavé péče objevuje v českém právním řádu již od roku 1998, jedná se stále o téma aktuální a v jistém smyslu i o téma kontroverzní. V současné době je tato problematika čteně probírána v různých zdrojích, ať již na odborné úrovni v různých právnických či psychologických časopisech a monografiích, nebo na úrovni laické veřejnosti, když například rodiče probírají tuto problematiku na internetových stránkách a diskuzích. Ústavní soud vydává v posledních letech rozhodnutí, která by měla být vodítky pro obecné soudy v případech, že mají o střídavé péči rozhodovat. Problematika střídavé péče je tak stále živá.

Diplomová práce se skládá z pěti kapitol, které jsou dále rozčleněny na další podkapitoly tak, aby byla práce co nejvíce přehledná a systematická.

V první kapitole se zabývám historickým vývojem právní úpravy péče o dítě v Rakousku. Česká republika byla po dlouhou dobu součástí Rakouské monarchie a byla pod vlivem rakouských zákonů. Domnívám se, že pro můj další výzkum, pro přehlednost a dokreslení situace je třeba stručně nastínit vývoj této právní úpravy. Současně se v této kapitole zaměřuji na vysvětlení rakouských pojmů, se kterými v diplomové práci dále pracuji. Jedná se především o již zmíněný pojem *gemeinsame Obsorge* a dále o pojmy *otcovská moc*, *hlavní pobyt* resp. *hlavní péče o dítě*. Dílčím cílem této kapitoly a zároveň hlavním cílem mojí práce je zjistit, zda je i v Rakousku právně upravena střídavá péče tak jako v České republice, popř. zda se s touto formou péče o dítě můžeme v Rakousku setkat.

Další kapitola je zaměřena na rakouskou právní úpravu péče o dítě. V této části diplomové práce rozebírám konkrétní ustanovení ABGB, která jsou pro moji práci důležitá a se kterými dále pracuji například při zkoumání rakouské judikatury.

Ve třetí kapitole se zabývám právní úpravou střídavé péče v České republice. Především rozebírám ustanovení občanského zákoníku, ve kterém je tato forma péče o dítě zmíněna. Dále se v této části zabývám zákonnými předpoklady pro svěřením dítěte do střídavé péče, a to zájmem dítěte a souhlasem rodičů se střídavou péčí. Zájem dítěte je však v této kapitole rozebrán pouze povrchově, neboť v následující kapitole dochází k podrobné komparaci zájmu dítěte v české právní úpravě a blaha dítěte v rakouské právní úpravě. Na konci třetí kapitoly je stručně rozebrán tzv. čtyřstupňový test vhodnosti střídavé péče.

V následující kapitole provádím srovnání české a rakouské právní úpravy. Těžištěm této kapitoly je rozbor modelu *Doppelresidenz*. V druhé části této kapitoly se zaměřuji na vybrané aspekty týkající se střídavé péče, které jsou nejčastěji zmiňovány jak v české, tak v rakouské

judikatuře. Konkrétně se jedná o zájem dítěte, vyživovací povinnost v případě střídavé péče a intervaly střídání.

Poslední kapitola je věnována širšímu pohledu na střídavou péči. Cílem této kapitoly je zjistit, zda je tendence k tomu, aby se střídavá péče stala v České republice standardem v péči o dítě. V této části práce jsou také uvedeny statistické údaje týkající se střídavé péče v naší republice. Z rakouského pohledu stručně uvádím občanské iniciativy týkající se této problematiky.

Mým hlavním cílem při psaní diplomové práce je zjistit, zda se můžeme se střídavou péčí setkat i v Rakousku, a objasnit pojem *gemeinsame Obsorge*. Tento pojem budu v celé práci používat v originálním znění. Další mojí výzkumnou otázkou je zjistit, zda se jednotlivé aspekty týkající střídavé péče v České republice a Rakousku shodují, či nikoli, a jak se v tomto případě liší. Tyto otázky následně zodpovím i v závěru mojí diplomové práce.

Diplomová práce je zpočátku ovládána metodou deskriptivní a metodou analytickou. Při zkoumání počtu případů střídavé péče v České republice používám metodu statistickou. Stěžejní je však metoda komparace, kdy zjišťuji, zda se česká střídavá péče shoduje s modely péče o dítě v Rakousku.

1. Historický vývoj právní úpravy péče o dítě v Rakousku

Pro potřeby této práce je nejprve nutné stručně nastínit historický vývoj rakouské právní úpravy. Rakouská a česká právní úprava vycházejí z jednotného základu, neboť Česká republika byla dlouhou dobu součástí Rakouské monarchie, a tedy pod vlivem jejích zákonů.

V roce 1811 byl na území Rakouska vyhlášen Všeobecný zákoník občanský (ABGB¹), který od roku 1812 zavazoval i české země a který mimo jiné poprvé formuloval právní poměry rodičů a dětí.²

Podle obecného zákona občanského³ byla v případě rozvodu rodičů péče dítěte svěřena soudem jednomu rodiči, většinou matce, zatímco otcí zůstala nadále *otcovská moc* (väterliche Gewalt).⁴ Pro vysvětlení pojmu otcovská moc uvádí Ingrid Bauer ve svém článku následující: ABGB stanovil, že rodina se konstitovala kolem majetku, popř. obživy manžela a byla podřízena jeho vedení. Manžel se musel postarat o obživu jeho ženy a potomků přiměřeně jeho stavu. Jako majitel otcovské moci určoval péči, vzdělání a volbu povolání svých dětí, které mu byly povinovány poslušností. Žena, která obdržela manželovo jméno jako privilegium, užívala práva jeho stavu, následovala ho do místa jeho bydliště a akceptovala jeho rozhodnutí, starala se o domácnost a o děti. Nebyla oprávněna bez souhlasu manžela uzavírat kupní, nájemní nebo pracovní smlouvy. Ve společnosti to představovalo rozsáhlé omezení jejího práva na sociální existenci. V roce 1925 předložily sociálně demokratické poslankyně Adeleid Popp a Gabriela Proft parlamentu žádost o vytvoření zákona o zrovnoprávnění pohlaví v rodinném právu, přičemž tuto snahu bylo možno většinou prosadit až o 50 let později.⁵

Spolkovým zákonem o novém uspořádání práv dítěte (BGBl Nr. 403/1977⁶) byl pojem otcovská moc v roce 1977⁷ odstraněn a matce byl přiznán podíl na zákonném zastupování, péči a

¹ Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch für die gesammten Deutschen Erbländer der Österreichischen Monarchie

² KLABOUCH, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1962, s. 123.

³ ABGB, resp. všeobecný zákoník občanský, je v české právní praxi též označován jako obecný zákon občanský.

⁴ *Vorblatt und Erläuterungen* [online]. Justiz.gv.at, [cit. 12. února 2016]. Dostupné na <<https://www.justiz.gv.at/web2013/file/2c948485398b9b2a013a4a270f9f072b.de.0/vorblatt.pdf>>.

⁵ BAUER, Ingrid. *Vom Patriarchat zur Partnerschaft – die Familienrechtsreform in Österreich* [online]. Demokratiezentrum.org, [cit. 12. února 2016].

Dostupné na <http://www.demokratiezentrum.org/fileadmin/media/pdf/wissen_familienrechtsreform.pdf>.

⁶ *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich* [online]. Ris.bka.gv.at, [cit. 12. února 2016].

Dostupné na <https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblPdf/1977_403_0/1977_403_0.pdf>.

⁷ Jiný zdroj uvádí rok 1975, resp. 1976, kdy došlo k reformě rodinného práva, která byla rakouským parlamentem odhlasována v roce 1975 a v platnost vstoupila v roce 1976 a nahradila dosud platný „patriarchální“ model modelem orientovaným na partnerství.

BAUER, Ingrid. *Vom Patriarchat zur Partnerschaft – die Familienrechtsreform in Österreich* [online]. Demokratiezentrum.org, [cit. 12. února 2016].

Dostupné na <http://www.demokratiezentrum.org/fileadmin/media/pdf/wissen_familienrechtsreform.pdf>.

správě majetku nezletilého manželského dítěte. Zákon hovořil o *čistě osobních rodičovských právech a povinnostech* (rein persönliche elterliche Rechte und Pflichten).⁸

Pojem čistě osobní rodičovská práva a povinnosti byl v roce 1989 pozměňovacím zákonem⁹ nahrazen pojmem Obsorge. Nově byla zakotvena možnost využití institutu gemeinsame Obsorge i pro společně žijící rodiče nemanželských dětí. Do této doby totiž připadla péče nemanželského dítěte matce, přičemž však byl úředně stanoven dozor opatrovníka.¹⁰

Další změnu v rakouské právní úpravě přináší pozměňovací zákon z roku 2001, který umožňuje Obsorge ve smyslu pozměňovacího zákona z roku 1989 i rozvedeným rodičům a rodičům nemanželských dětí, kteří nežijí ve společné domácnosti, a to za předpokladu, že se rodiče dohodnou na tom, u kterého z nich se bude dítě *hlavně zdržovat* (hauptsächlicher Aufenthalt). V případě rozvodu manželů nebo v případě nemanželských dětí je gemeinsame Obsorge umožněna pouze v případě, že se na tom oba rodiče dohodnou. Tato dohoda vyžaduje pro svoji účinnost schválení opatrovnického soudu.¹¹ Gemeinsame Obsorge tedy není přípustná proti vůli jednoho z rodičů, nýbrž předpokládá souhlas obou rodičů a její existence závisí na přetrvání souhlasu, přičemž každý rodič může kdykoliv a bez udání důvodu požádat o soudní zrušení společné péče.¹²

V Rakousku přichází po rozvodu rodičů v úvahu gemeinsame Obsorge s určením místa hlavního pobytu péče o dítě. Rodič, u kterého má dítě hlavní pobyt, vykonává za dítě jeho běžné záležitosti. Naopak oba rodiče se musí shodnout na podstatných záležitostech týkajících se dítěte. O gemeinsame Obsorge se musí v určitých případech rodiče dohodnout. O těchto dohodách je pojednáno v následující kapitole.

V roce 2013 byl novelou v Rakousku zaveden vedle pojmu hlavní pobyt také pojem *hlavní péče o dítě* („hauptsächliche Betreuung des Kindes“).¹³

⁸ *Vorblatt und Erläuterungen* [online]. Justiz.gv.at, [cit. 12. února 2016]. Dostupné na <<https://www.justiz.gv.at/web2013/file/2c948485398b9b2a013a4a270f9f072b.de.0/vorblatt.pdf>>.

⁹ Kindschaftsrecht-Änderungsgesetz.

¹⁰ *Vorblatt und Erläuterungen* [online]. Justiz.gv.at, [cit. 12. února 2016]. Dostupné na <<https://www.justiz.gv.at/web2013/file/2c948485398b9b2a013a4a270f9f072b.de.0/vorblatt.pdf>>.

¹¹ *Vorblatt und Erläuterungen* [online]. Justiz.gv.at, [cit. 12. února 2016]. Dostupné na <<https://www.justiz.gv.at/web2013/file/2c948485398b9b2a013a4a270f9f072b.de.0/vorblatt.pdf>>.

¹² STABENTHEINER, Johannes komentář k § 177. In RUMMEL, Peter a kol. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch mit EbeG, KSchG, MRG, WGG, WEG 2002, BTVG, HeizKG, IPRG, EVÜ in zwei Bänden*. 3. vydání. Vídeň: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2003, s. 94.

¹³ HUBER, Markus. *Gesetz versagt, wenn Eltern Kinder gleichteilig betreuen* [online]. diepresse.com, 9. 12. 2013 [cit. 10. července 2016]. Dostupné na <<http://diepresse.com/home/recht/rechtallgemein/1501882/Gesetz-versagt-wenn-Eltern-Kinder-gleichteilig-betreuen>>.

1.1. Gemeinsame Obsorge

Pojem gemeinsame Obsorge, který by bylo možné přeložit například jako společná rodičovská odpovědnost, není považován za jasný a jednoznačný. Nejasnost tohoto pojmu spočívá především v tom, že gemeinsame Obsorge poukazuje na společné jednání rodičů, přestože oprávnění spojená s touto péčí mohou vykonávat oba rodiče i samostatně, tedy nikoliv nutně společně. Zákonodárce místo pojmu společná péče použil pojem *péče obou rodičů* (Obsorge beider Eltern) nebo také pojem *oboustranná péče* (beidseitige Obsorge). Synonymum gemeinsame Obsorge je běžný termín využívaný v právních rozpravách a v praxi.¹⁴

Hrušáková a Westphalová v komentáři k § 907 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“) osvětlují pojem gemeinsame Obsorge. Uvádějí, že společná péče ve smyslu gemeinsame Obsorge znamená, že „ani po rozvodu manželství neztrácí rodič, kterému nebylo dítě svěřeno do přímé péče (ve smyslu péče o dítě), právo rozhodovat o podstatných záležitostech týkajících se dítěte. V tomto pojetí společná péče v českém právu existuje již od 1. 1. 1950, tj. od účinnosti zákona o právu rodinném z roku 1949. V pojetí českého rodinného práva svěřením dítěte do péče jednoho z rodičů neznamená nic jiného než rozhodnutí o tom, se kterým z rodičů bude nadále dítě žít ve společné domácnosti a který z rodičů bude o dítě osobně pečovat a rozhodovat v běžných denních záležitostech týkajících se dítěte.“¹⁵

Společná péče ve smyslu české právní úpravy je jistým nepochopením zahraničních úprav, resp. rakouského pojmu gemeinsame Obsorge. Tyto pojmy bývají často směřovány a vykládány tak, že gemeinsame Obsorge je synonymem pro společnou péči, jak ji obsahuje OZ v ustanovení § 907. Dle uvedeného zákona v případě společné péče neexistuje konkrétní rozhodnutí o svěřením dítěte do péče jednoho z rodičů. Poměry dítěte, včetně vyživovací povinnosti, nejsou v tomto případě pro dobu po rozvodu manželství upraveny. Soud může rozhodnout o společné péči např. v případě, kdy je dítě již blízko věku zletilosti a nežije s rodiči ve společné domácnosti, ale například studuje mimo místo svého bydliště, nebo se již samo živí, apod.¹⁶ Z výše uvedeného je na první pohled zřejmé, že institut společné péče a institut gemeinsame Obsorge jsou odlišné.

Pojem gemeinsame Obsorge je pojmem typickým čistě pro rakouskou právní úpravu. Pojem Obsorge bývá označován také termínem elterliche Verantwortung, který je možné přeložit jako rodičovská odpovědnost. Jedná se o práva a povinnosti rodičů vůči dětem. Rodičovská

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka. Komentář k § 907. In HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 1021.

¹⁶ Tamtéž.

odpovědnost v Rakousku zahrnuje péči, správu majetku a zastoupení dítěte jako i ostatní záležitosti. Péče o nezletilé dítě podle § 160 ABGB zahrnuje obzvláště převzetí odpovědnosti za jeho tělesné blaho a zdraví, bezprostřední dozor a péči, obzvláště rozvíjení tělesných, duševních, psychických a mravních sil, podporu jeho schopností a dovedností jako i jeho vzdělání ve škole. K péči patří také lékařské ošetření dítěte, k péči se počítá stanovení pobytu dítěte (§ 162 ABGB), tedy také rozhodnutí o cestě do zahraničí jako i výběr školy, volba či změna náboženství. Projevem práva rodiče na péči je i možnost dát dítěti křestní jméno.¹⁷ Otázkou vzniku Obsorge, resp. rodičovské odpovědnosti se blíže zabývám níže v podkapitole 2.1. V Rakousku je možné nabýt rodičovskou odpovědnost několika způsoby. Oba manželé ji nabudou okamžikem narození dítěte, popřípadě dodatečným sňatkem. U nesezdaných párů nabývá automaticky rodičovskou odpovědnost narozením dítěte pouze matka. Dále je možné rodičovskou odpovědnost získat prohlášením vůči matričnímu úřadu nebo rozhodnutím soudu.

V České republice je rodičovská odpovědnost zakotvena v OZ, a to v ustanovení § 858 a § 865 a následujících. Rodičovská odpovědnost náleží oběma rodičům zásadně ve stejném rozsahu.¹⁸ Rodičovská odpovědnost v České republice vzniká matce narozením dítěte. Otci ovšem vzniká až na základě uplatnění některé ze tří domněnek otcovství. Otci tak může rodičovská odpovědnost vzniknout také okamžikem narození dítěte, a to v případě, že je tento manžel matky, nebo došlo k souhlasnému prohlášení o určení otcovství ještě před okamžikem narození dítěte. Na základě druhé a třetí domněnky otcovství může rodičovská odpovědnost otci vzniknout až v době po narození dítěte.¹⁹ Rodičovská odpovědnost nejčastěji zaniká dosažením zletilosti, kdy dítě nabude plné svéprávnosti.²⁰ V českém právním řádu je zakotvena možnost soudu rozhodnout o pozastavení, omezení, popřípadě i zbavení rodiče jeho rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu. Rodičovská odpovědnost dle § 858 OZ zahrnuje „*povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění*“.

Rodičovská odpovědnost v Rakousku a v České republice jsou obsahově shodnými pojmy. Obě právní úpravy uvádějí výčet práv a povinností, která jsou s péčí o dítě spojena. Rakouská právní úprava však obsahuje podrobnější výčet těchto práv a povinností. Uvádí mimo

¹⁷ *Elterliche Verantwortung – Österreich* [online]. e-justice.europa.eu, [cit. 10. července 2016]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_parental_responsibility-302-AT-de.do?clang=de#toc_1>.

¹⁸ JANEČKOVÁ, Eva; HORÁLEK, Vladimír. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2012. s. 122.

¹⁹ ŠMÍD, Ondřej. Komentář k § 858. In HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka; WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 819.

²⁰ Tamtéž, s. 823.

jiné například zajištění lékařského ošetření pro dítě nebo rozhodování o cestě do zahraničí, nebo volbu či změnu náboženství, což česká právní úprava výslovně neobsahuje. Vzhledem k tomu, že se jedná o práva a povinnosti vymezená demonstrativně v obou právních úpravách je více než zřejmé, že obsah rodičovské odpovědnosti, je ve skutečnosti daleko širší než uvádí OZ, resp. ABGB.

Co se týká způsobu nabývání rodičovské odpovědnosti, obě právní úpravy přiznávají rodičovskou odpovědnost matce od okamžiku narození dítěte. Jak v České republice, tak v Rakousku nabývá rodičovskou odpovědnost narozením dítěte také manžel matky. V Rakousku je dále zakotvena možnost nabytí rodičovské odpovědnosti pro otce prohlášením vůči matričnímu úřadu (což odpovídá druhé domněnce otcovství v České republice). Český právní řád spojuje vznik rodičovské odpovědnosti pro otce ještě s třetí domněnkou otcovství, Rakousko navíc uvádí rozhodnutí soudu.

Z výše uvedených skutečností je možné dospět k závěru, že právní úprava rodičovské odpovědnosti je v obou státech v podstatě stejná. Liší se pouze podrobnějším rozvedením obsahu rodičovské odpovědnosti v Rakousku a některými způsoby vzniku rodičovské odpovědnosti.

2. Aktuální právní úprava péče o dítě v Rakousku

V Rakousku vstoupil dne 1. 2. 2013 v platnost pozměňovací zákon²¹, který nově upravuje péči o dítě. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, rakouská právní úprava hovoří o *gemeinsame Obsorge*.

V současné novele rodinného práva (z roku 2013) v Rakousku nebyly zohledněny případy, ve kterých rodiče žijící v rozluce pečují o své dítě rovným dílem. Musí být stanovena domácnost hlavní péče, ve které je o dítě postaráno hlavní měrou. V praxi se ale případy rovnoměrné péče vyskytují. Soudy musí takové rodinné konstelace a s nimi spojené otázky výživného řešit.²² Model, ve kterém se dítě nachází stejnou měrou u obou rodičů, je v Rakousku pojmenován jako *Doppelresidenz* nebo také jako *Wechselmodell* či *Wandelmodell*. Aktuální rakouská právní úprava však tento model nezakotvuje.²³ *Doppelresidenz*, resp. péče rovnou měrou, je popsána jako péče o dítě, kdy žádný rodič neprovádí minimálně 2/3 této péče.²⁴ V případě rozluky musí být stanoveno, u kterého z rodičů se dítě zdržuje minimálně 2/3 svého času. Dochází i k takovým dohodám, ve kterých dítě nestráví 2/3 času ani u jednoho z rodičů. V těchto případech se jedná o uvedený model *Doppelresidenz*.²⁵

V Rakousku je kladen největší důraz na domácnost hlavní péče o nezletilé dítě. V péči o dítě je tak vyžadována jistá stálost výchovného prostředí a identita bydlení. V České republice není nutnost hlavního pobytu zakotvena. V případě střídavé péče má dítě nejčastěji dva domovy, ve kterých se střídá. Vyskytují se však i případy, kdy je o dítě pečováno v jedné domácnosti, v jednom domě či bytě, ve kterém se střídají rodiče. Podle mého názoru je toto ideální řešení z možných variant, ale je otázkou, kdo v České republice má možnost mít navíc byt pro dítě a ještě každý z rodičů vlastní domácnost. Jedná se podle mě o velmi výjimečnou situaci. Přikláním se v tomto případě k rakouské právní úpravě, neboť i já považuji stálost výchovného prostředí za nejlépe odpovídající zájmu dítěte. V praxi však pravděpodobně domácnost hlavní péče není to, co zákonodárce původně zamýšlel. I v Rakousku dochází k případům, kdy se rodiče v péči o dítě

²¹ Kindschafts- und Namensrechtsänderungsgesetz

²² HUBER, Markus. *Gesetz versagt, wenn Eltern Kinder gleichteilig betreuen* [online]. diepresse.com, 9. 12. 2013 [cit. 10. července 2016]. Dostupné na <<http://diepresse.com/home/recht/rechtallgemein/1501882/Gesetz-versagt-wenn-Eltern-Kinder-gleichteilig-betreuen>>.

²³ BRAUN, Katharina. „*Doppelresidenz*“ – *gleichteiliger Aufenthalt des Kindes bei seinen Eltern?* [online]. jusportal.at, 12. 8. 2015 [cit. 10. července 2016]. Dostupné na <http://www.jusportal.at/doppelresidenz_rechtsanwaeltin-katharina-braun/>.

²⁴ POTOTSCHNIG, Anton. *Doppelresidenz – Unterhalt für das Kind* [online]. doppelresidenz.at [cit. 10. července 2016]. Dostupné na <<http://www.doppelresidenz.at/wp-content/uploads/2015/12/DR-Unterhalt-12-2015.pdf>>.

²⁵ BRAUN, Katharina. „*Doppelresidenz*“ – *gleichteiliger Aufenthalt des Kindes bei seinen Eltern?* [online]. jusportal.at, 12. 8. 2015 [cit. 10. července 2016]. Dostupné na <http://www.jusportal.at/doppelresidenz_rechtsanwaeltin-katharina-braun/>.

střídají a reálně pak má toto dítě stanoveno hlavní pobyt v domácnosti matky, ovšem v domácnosti otce tráví kupříkladu 3 dny v týdnu.

Aktuální právní úpravu péče o dítě rozčleňují do tří podkapitol. V první podkapitole se zaměřují na otázku vzniku péče o dítě, resp. rodičovské odpovědnosti obou rodičů (§ 177 ABGB). V druhé podkapitole představují problematiku péče o dítě v případě rozvodu rodičů či zrušení společné domácnosti. Poslední kapitola osvětluje právní úpravu v případě změny poměrů.

2.1. Ustanovení § 177 ABGB

Péče obou rodičů o nezletilé dítě nastává v Rakousku za těchto konkrétních okolností:

- v manželství,
- od okamžiku uzavření manželství, pokud dojde ke sňatku rodičů po narození dítěte,
- když na matričním úřadě v místě narození dítěte dojde k ustanovení péče obou rodičů, nebo
- když příslušnému soudu byla předložena dohoda o gemeinsame Obsorge.²⁶

Výše uvedené je obsahem ustanovení § 177 ABGB. Podle odstavce 1 je oběma rodičům svěřena gemeinsame Obsorge v případě, že byli v době narození dítěte manželé, resp. od okamžiku uzavření manželství, jestliže tak učinili až dodatečně.²⁷

Odstavec 2 stanoví, že péče je svěřena matce samotné („alleinige Obsorge eines Elternteils“), pokud nejsou rodiče v době narození dítěte oddáni. Od roku 2001 umožňuje rakouská právní úprava dohodu rodičů o gemeinsame Obsorge i u dítěte narozeného mimo manželství nezávisle na tom, zda rodiče žijí ve společné domácnosti či nikoliv. Rodiče se tedy mohou dohodnout, že otec je zcela nebo v určitých záležitostech pověřen péčí o dítě.²⁸

Tato dohoda, pokud již nebylo soudem stanoveno jinak, musí splňovat následující kritéria:

- oba rodiče mají souhlasnou vůli se dohodnout, nemají však právo od této dohody kdykoliv později svévolně odstoupit,
- musí tuto vůli prohlásit na matrice,
- před tím musí být oba rodiče na matrice poučeni o právních důsledcích péče obou rodičů o nezletilé dítě,

²⁶ Obsorge beider Eltern [online]. help.gv.at, 1. 1. 2016 [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na <<https://www.help.gv.at/Portal.Node/hlpd/public/content/234/Seite.234004.html>>.

²⁷ Rozhodnutí Verfassungsgerichtshof G 152/2015-20 ze dne 9. října 2015 (získáno 15. dubna 2016 z databáze verfassungsgerichtshof.at).

²⁸ STABENTHEINER, Johannes komentář k § 177. In RUMMEL, Peter a kol. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch mit EheG, KSchG, MRG, WGG, WEG 2002, BTVG, HeizKG, IPRG, EVÜ in zwei Bänden*. 3. vydání. Vídeň: Manzsche Verlags - und Universitätsbuchhandlung, 2003, s. 94.

- stanovení gemeinsame Obsorge nabude účinnosti, pokud oba rodiče osobně a současně odevzdají prohlášení o domluvené úpravě.²⁹

Rodiče tedy mají možnost osobně a současně se dostavit na matriku a po poučení o právních důsledcích se dohodnout, že budou gemeinsame Obsorge pověřeni oba, pokud už péče není upravena soudně. Dohoda nabývá účinnosti v okamžiku, kdy rodiče odevzdají na matrice souhlasné prohlášení. Po dobu 8 týdnů od nabytí účinnosti může být tato dohoda jednostranně a bez udání důvodu na matrice odvolána.³⁰

Ustanovení odst. 3 § 177 ABGB umožňuje rodičům předložit soudu dohodu o svěřeni dítěte do péče – může se jednat i o změnu již existující dohody, přičemž může být dítě svěřeno jednomu („alleinseitige Obsorge“) nebo oběma rodičům („beidseitige Obsorge“). Odstavec 4 upozorňuje na to, že pokud rodiče nežijí ve společné domácnosti, musí se stanovit místo hlavního pobytu dítěte, tedy kde se bude dítě hlavně zdržovat.³¹

2.2. Péče o dítě v případě zrušení manželství nebo společné domácnosti

Ustanovení § 179 odstavec 1 stanoví, že v případě zrušení manželství nebo společné domácnosti zůstává ponechána péče obou rodičů („Obsorge beider Eltern“). Mohou však před soudem uzavřít dohodu, podle níž je touto péče pověřen jeden rodič samotný nebo je péče jednoho rodiče omezena na určité záležitosti, např. školní docházka, správa majetku apod. Odstavec 2 stanoví, že v případě péče obou rodičů po zrušení manželství nebo společné domácnosti musí tito před soudem uzavřít dohodu o tom, v čí domácnosti bude o dítě hlavně pečováno.³² Zde se tedy jedná o změnu ve znění zákona a o přizpůsobení terminologie. Nemluví se již o hlavním pobytu („hauptsächlicher Aufenthalt“), nýbrž o tom, ve které domácnosti je o dítě hlavně pečováno („hauptsächliche Betreuung“). Tato terminologie má lépe vyhovovat rodičům, u něhož se dítě v první řadě zdržuje.³³ S touto novou terminologií souvisí i otázka výživného. Ten rodič, u kterého je dítě v „hlavní péči“, plní svoji povinnost opatrováním („Betreuungsleistung“), zatímco druhý rodič platí výživné v peněžní formě („Geldunterhalt“).³⁴

²⁹ Obsorge beider Eltern [online]. help.gv.at, 1. 1. 2016 [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na <<https://www.help.gv.at/Portal.Node/hlpd/public/content/234/Seite.234004.html>>.

³⁰ Tamtéž.

³¹ Rozhodnutí Verfassungsgerichtshof G 152/2015-20 ze dne 9. října 2015 (získáno 15. dubna 2016 z databáze verfassungsgerichtshof.at).

³² Tamtéž.

³³ STABENTHEINER, Johannes komentář k § 177. In RUMMEL, Peter a kol. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch mit EheG, KSchG, MRG, WGG, WEG 2002, BTVG, HeizKG, IPRG, EVÜ in zwei Bänden*. 3. vydání. Vídeň: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 2003, s. 96.

³⁴ Tamtéž.

Nežijí-li tedy oba rodiče ve společné domácnosti a jsou-li oba pověřeni péčí, musí se stanovit a soudně dohodnout, který rodič bude pečovat o dítě v první řadě ve své domácnosti. Povinností rodičů, kteří nežijí společně, je předložení dohody o tom, u kterého rodiče bude dítě mít tzv. místo hlavní péče, resp. hlavního pobytu. Tomuto rodiči je svěřena tzv. celková péče a z toho také vyplývá, který rodič bude přispívat peněžní částkou na výživné, a sice ten rodič, u kterého nemá dítě hlavní pobyt. Prakticky ale může dítě po rozvodu zastupovat každý rodič. Pokud je například dítě svěřeno matce do domácnosti hlavní péče, zastupuje ho matka převážně ve školních záležitostech, při vystavení cestovního pasu nebo v lékařských věcech. O závažnějších tématech musí ale rodiče rozhodovat společně (např. změna jména, dědictví atd.).³⁵

2.3. Změny v oblasti péče o dítě

Ustanovení § 180 ABGB se zabývá změnami v oblasti péče o dítě. Odstavec jedna tohoto paragrafu stanoví, že, pokud to odpovídá blahu dítěte, musí soud předběžně upravit rodičovskou odpovědnost (fáze předběžné rodičovské odpovědnosti) v těchto případech:

- po zrušení manželství, nebo
- po zrušení společné domácnosti rodičů,
- a současně nebyla ani v jednom z výše uvedených případů uzavřena dohoda dle § 179 ABGB.³⁶

Předběžně upravit rodičovskou odpovědnost je možné také tehdy, pokud rodič podá žádost o výlučnou péči o dítě, nebo o podíl na péči o dítě.³⁷

Fáze předběžné rodičovské odpovědnosti spočívá v tom, že soud přidělí jednomu z rodičů pověřeného péčí o dítě při současném zachování dosavadních dohod a rozhodnutí na dobu šesti měsíců hlavní péči v jeho domácnosti a druhému rodiči vyhradí dostatečující právo mít s dítětem takový kontakt, který tomuto rodiči umožní jeho péči. Pro tuto dobu (6 měsíců) se musí stanovit detaily práva na kontakt, na péči, jakož i výživné. Rodiče se na tomto musí dohodnout.³⁸

Odstavec 2 ustanovení § 180 ABGB stanoví, že po uplynutí lhůty 6 měsíců, musí soud rozhodnout s konečnou platností o péči o dítě, a to na základě zkušeností z fáze předběžné rodičovské odpovědnosti včetně plnění zákonného výživného a v souladu s blahem dítěte. Za účelem přípravy rozhodnutí může soud fázi předběžné rodičovské odpovědnosti prodloužit.

³⁵ Obsorge beider Eltern [online]. help.gv.at, 1. 1. 2016 [cit. 15. dubna 2016].

Dostupné na <<https://www.help.gv.at/Portal.Node/hlpd/public/content/234/Seite.234004.html>>.

³⁶ Änderung der Obsorge [online]. rib.bka.gv.at [cit. 15. dubna 2016].

Dostupné na

<<https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Dokumentnummer=NOR40146792>>.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž.

I v tomto ustanovení je opět zdůrazněno, že v případě svěření péče o dítě oběma rodičům musí stanovit, ve které domácnosti se o něj bude hlavní měrou pečovat.³⁹

Pokud je péče definitivně upravena ve smyslu § 180 odstavec 2 ABGB, může každý rodič u soudu požádat o novou úpravu péče, pokud se poměry změnily podstatným způsobem. Pro tuto změnu péče platí odstavec 1 a 2 tohoto ustanovení odpovídajícím způsobem.⁴⁰

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž.

3. Právní úprava střídavé péče v České republice

V České republice byl pod vlivem zahraničních úprav zaveden institut střídavé péče v roce 1998 zákonem č. 91/1998 Sb., kterým se doplňuje a mění zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině (dále jen „ZOR“).⁴¹ Konkrétně tento institut upravoval § 26 odst. 2 ZOR, který stanovil následující: „*Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé výchovy obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.*“ V praxi se však setkáváme se střídavou péčí ještě před rokem 1998, kdy soudy výjimečně rozhodovaly o střídavé péči, pokud tuto rodiče shodně navrhli.⁴²

Mezi základní právní prameny, ze kterých právní úprava střídavé péče vychází, můžeme zařadit ústavní pořádek a mezinárodní smlouvy. Stěžejní právní úpravu obsahuje OZ.

3.1. Listina základních práv a svobod a mezinárodní prameny

Ústavněprávní rovinu vyjadřuje čl. 32 odst. 4 Listiny základních práv a svobod⁴³: „*Péči o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.*“

Mezi důležité mezinárodní prameny patří Deklarace práv dítěte⁴⁴, Úmluva o právech dítěte⁴⁵, Evropská úmluva o výkonu práv dětí⁴⁶ a Úmluva o styku s dětmi⁴⁷.

Vedle mezinárodních smluv hraje důležitou roli Komise pro Evropské rodinné právo (Commission on European Family Law, tzv. CEFL), která byla založena v roce 2001. Jejím účelem a cílem je zaměřit se na rozdíly a podobnosti, které jsou obsaženy v legislativě členských států Evropské Unie a vytvořit Evropské standardy rodinného práva. V současné době jsou výsledkem práce této komise principy týkající se rozvodů a vyživovací povinnosti mezi rozvedenými manželi a také principy týkající se rodičovské odpovědnosti. Uvedené principy jsou dostupné na internetových stránkách Komise pro Evropské rodinné právo.⁴⁸

⁴¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. Komentář k § 26. In HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině/Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 95.

⁴² FRANCOVÁ, Marie; DVORÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství* [online]. epravo.cz, 3. 7. 2014 [cit. 10. června 2016]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/efocus/rozvody-rozchody-a-zanik-partnerstvi-3-vydani-94660.html>>.

⁴³ Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, jak vyplývá ze změny provedené ústavním zákonem č. 162/1998 Sb.

⁴⁴ Deklarace práv dítěte vyhlášená Valným shromážděním Organizace spojených národů v New Yorku rezolucí č. 1386 dne 10. 12. 1959

⁴⁵ Mezinárodní smlouva vyhlášená sdělením Federálního ministerstva zahraničních věcí ČSFR č. 104/1991 Sb.

⁴⁶ Mezinárodní smlouva vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí České republiky č. 54/2001 Sb. m. s.

⁴⁷ Mezinárodní smlouva vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí České republiky č. 91/2005 Sb. m. s.

⁴⁸ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, s. XVIII.

3.2. Občanský zákoník

Institut střídací péče je v České republice obsažen v ustanovení § 907 odst. 1, který uvádí: „Soud může svěřit dítě do péče jednoho z rodičů, nebo do střídací péče, nebo do společné péče; soud může svěřit dítě i do péče jiné osoby než rodiče, je-li to potřebné v zájmu dítěte. Má-li být dítě svěřeno do společné péče, je třeba, aby s tím rodiče souhlasili.“ V České republice je tedy možné rozlišit čtyři různé formy péče o dítě, a to výlučnou péči jednoho z rodičů, společnou péči, střídací péči (ZOR uváděl termín výchova) a péči jiné osoby než rodiče.⁴⁹

Jak dále uvádí Trávníček, důležitým předpokladem pro výklad střídací péče je vysvětlení pojmu práva a povinnosti rodičů a dětí. Tato práva a povinnosti lze rozdělit do tří kategorií. Do první kategorie řadíme práva osobní povahy a práva spojená s osobností dítěte. Vznikají narozením dítěte a zanikají dosažením zletilosti. Řadíme sem například určení jména a příjmení nebo prohlášení rodičovství. Druhou kategorií tvoří práva označovaná pojmem rodičovská odpovědnost, která zahrnují povinnosti a práva rodičů. Jedná se například o péči o zdraví dítěte, zajištění výchovy a vzdělání, ochrana dítěte či určení místa bydliště. Tato práva zanikají nikoliv dovršením věku osmnácti let, nýbrž nabytím plné svéprávnosti. Blíže se rodičovské odpovědnosti věnuje kapitola 1.1. této práce. Do třetí kategorie spadají vyživovací povinnost a právo na výživné.⁵⁰

3.2.1. Zákonné předpoklady pro svěřením dítěte do střídací péče

Ustanovení § 907 OZ dále uvádí kritéria, která je třeba zohlednit při rozhodování o svěřením dítěte do péče.

Mezi zákonné předpoklady nařízení střídací péče řadíme na prvním místě zájem dítěte. Obecně je třeba vycházet z toho, že je v zájmu dítěte, aby ho vychovávali oba rodiče, resp. aby rozvodem rodičů dítě nepřicházelo o jednoho z rodičů.⁵¹ Podrobněji o zájmu dítěte bude pojednáno v kapitole 4.2.1.

Ustanovení § 907 odst. 2 OZ zákonodárce výslovně uvádí okolnosti, které musí vzít soud na zřetel při rozhodování o svěřením dítěte do péče, tedy i při svěřování dítěte do střídací péče oběma rodičům. Jedná se o osobnost dítěte a výchovné schopnosti rodičů. Soud bere dle tohoto ustanovení ohled na „osobnost dítěte, zejména na jeho vloh a schopnosti ve vztahu k vývojovým možnostem a životním poměrům, jakož i na citovou orientaci a zájem dítěte, na výchovné schopnosti každého z rodičů, na

⁴⁹ Tamtéž, s. 3.

⁵⁰ Tamtéž, s. 1-2.

⁵¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka. Komentář k § 907. In HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ; Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 1020.

stávající a očekávanou stálost výchovného prostředí, v němž má dítě napříště žít, na citové vazby dítěte k jeho sourozencům, prarodičům, popřípadě dalším příbuzným i nepříbuzným osobám“. Dále zákonodárce v tomto ustanovení zdůrazňuje, že „*soud vezme vždy v úvahu, který z rodičů dosud o dítě řádně pečoval a řádně dbal o jeho citovou, rozumovou a mravní výchovu, jakož i to, u kterého z rodičů má dítě lepší předpoklady zdravého a úspěšného vývoje“.*

Jako další okolnost při rozhodování o střídací péči je třeba uvést souhlas rodičů s touto péčí. Je třeba vždy zohlednit i vztahy mezi rozvádějícími se rodiči. Pokud nejsou rodiče schopni uzavřít dohodu o střídací péči, je třeba také zkoumat, jaké důvody pro neuzavření této dohody rodiče mají a zda by bylo následné autoritativní rozhodnutí soudu o střídací péči v zájmu dítěte, i přes odmítavé stanovisko rodiče, popř. rodičů.⁵²

Z výše uvedeného je možné dospět k závěru, že pro svěřením dítěte do střídací péče není nutný souhlas rodičů. Toto potvrzuje i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14, kdy uvádí, že nesouhlas jednoho z rodičů nepatří mezi kritéria pro svěřením dítěte do střídací péče. V ustanovení § 907 OZ zákonodárce souhlas obou rodičů se střídací péčí neuvádí, což je zdůrazněno i tím, že u svěřením dítěte do společné péče zákonodárce souhlas rodičů výslovně vyžaduje.⁵³

Dle mého názoru je problematika souhlasu či nesouhlasu rodičů se svěřením dítěte do střídací péče velmi důležitá a diskutabilní. Je otázkou, zda v případě projevení nesouhlasu jednoho z rodičů by měly soudy i přes tento nesouhlas střídací péčí nařídít. Myslím si, že by v českém právu měla být zakotvena podmínka souhlasu se střídací péčí, resp. dohoda o střídací péči mezi rodiči. Negativem tohoto zakotvení by jistě byla velice jednoduchá zneužitelnost tohoto souhlasu tím, že by mohla být střídací péče o dítě vyloučena okamžitě, když by jeden z rodičů tuto odmítl. Ovšem schopnost rodičů spolu komunikovat je podle mého mínění jedna z hlavních podmínek pro správné fungování nejen střídací péče v praxi. Pokud spolu rodiče nedokážou komunikovat, může se velmi snadno dítě stát prostředníkem v jejich sporech, což jistě není v souladu s jeho nejlepším zájmem. A je naprosto zřejmé, že zájem dítěte je v oblasti problematiky péče o dítě řazen vždy na první místo.

Psycholog J. Klimeš k tomuto uvádí, že je pro střídací péčí nezbytná komunikace mezi rodiči. Pokud by rodiče nebyli schopni vzájemné komunikace a každý z nich by dítě vychovával dle svých představ, nemohlo by být vůbec dosaženo účelu a smyslu střídací péče.⁵⁴

⁵² Tamtéž.

⁵³ Nález I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014, bod 30 (získáno 17. 1. 2016 z databáze ASPI).

⁵⁴ HOFFMANNOVÁ, Hana, KLIMEŠ, Jeroným, ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. Rozvádíme se. *Je pro nás střídací výchova dítěte ideálním řešením?* [online]. sancedetem.cz, 30. listopadu 2011, aktualizace 30. července 2015 [cit. 10. července 2016]. Dostupné na < <http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/rozvadime-se-jepro-nas-stridava-vychova-ditete-idealnim-resenim-22.html#nazor-ditete>>.

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. I. ÚS 1554/14 uvádí jistou presumpci střídavé péče v případě rozhodování obecných soudů o péči o nezletilé dítě. Je však třeba k této presumpci přistoupit až na základě splnění určitých podmínek. Jedná se o podmínku skutečného zájmu rodičů o dítě a zároveň musí oba naplnit níže uvedená objektivní kritéria (tzv. čtyřstupňový test vhodnosti střídavé péče).⁵⁵ Tato presumpce ovšem nevyplývá ze znění zákona a komentář k ustanovení § 907 OZ navíc výslovně popírá možnost, aby byla střídavá péče obecným modelem při rozhodování soudů a ostatní formy by byly brány pouze jako odchylka od běžného uspořádání poměrů rodičů k dítěti.⁵⁶

Osobně se přikláním k výkladu, který uvádí komentář k OZ a tedy k té variantě, že by střídavá péče neměla být automaticky nařizována a neměla by být obecným modelem. Měl by se vždy posuzovat konkrétní případ, především osobnost dítěte a jeho potřeby, vztahy mezi rodiči a jejich vzájemná schopnost komunikace. Až následně by se soud měl zabývat tím, zda je pro konkrétní posuzovaný případ střídavá péče vůbec vhodná.

K této problematice se Ústavní soud opětovně vyjádřil v Usnesení ze dne 17. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 106/15, kdy uvedl, že střídavá péče by neměla být normou, ale každý případ by měl být posuzován individuálně, obecné soudy by měly přihlídnout ke konkrétním okolnostem a specifikům každého projednávaného případu. Ústavní soud v tomto usnesení mimo jiné zdůraznil, že ze zákona nevyplývá prioritizace střídavé péče.⁵⁷

Názor, že střídavá péče nemá být normou a obecným pravidlem v případě rozhodování o péči o nezletilé dítě, znovu podpořil Ústavní soud ve svém Usnesení ze dne 12. 8. 2015, sp. zn. I. ÚS 1234/15. Ve svém usnesení konstatuje, že „*posuzuje každý případ individuálně, s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem a specifikům každého projednávaného případu a tomuto pravidlu koresponduje i jeho judikatura*“.

Z výše uvedeného je patrná jistá tendence mírnit názor dříve vyslovený Ústavním soudem, že má být střídavá péče normou, jakýmsi obecným pravidlem pro obecné soudy při rozhodování o péči o nezletilé dítě.

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 30. 12. 2014, sp. zn. 1554/14 dále uvedl čtyři základní kritéria, kterými se musí obecné soudy v případě rozhodování o střídavé péči zabývat (tzv. čtyřstupňový test vhodnosti střídavé péče). Jedná se o následující:

⁵⁵ Nález I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014, bod 27 a 28 (získáno 17. 1. 2016 z databáze ASPI).

⁵⁶ FOREJTOVÁ, Monika, GRYGEROVÁ, Jana. Otazníky nad presumpcí střídavé péče o nezletilé děti anebo vliv ESLP na judikaturu Ústavního soudu. *Bulletin advokacie*, 2016, č. 1-2, s. 49.

⁵⁷ Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 3. 2015, sp. zn. IV. ÚS 106/15 (získáno 10. 7. 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

- existence pokrevního pouta mezi dítětem a osobou, která usiluje o svěření tohoto dítěte do péče,
- míra zachování identity dítěte a jeho rodinných vazeb v případě jeho svěření do péče daného rodiče,
- schopnost daného rodiče zajistit jeho vývoj a fyzické, vzdělávací, emocionální, materiální a jiné potřeby a
- přání dítěte.⁵⁸

U prvního zmíněného kritéria je třeba vycházet z toho, že rodina je primárně biologickým poutem a až poté je chápána jako sociální institut. Nelze však dospět k závěru, že pouhá biologická vazba mezi danou osobou a dítětem bez dalších okolností, které dokazují, že je mezi těmito osobami úzká citová vazba, představuje rodinný život ve smyslu Evropské úmluvy o ochraně základních práv a svobod (čl. 8).⁵⁹

V případě druhého kritéria musí brát soudy ohledy na vztahy dítěte a osob, ke kterým má silnou náklonnost, u kterých dlouhodobě setrvalo, či u kterých nachází svůj domov. Dítě nemůže být od takovýchto osob odtrženo. Stejně tak nemůže být odtrženo ani od svých sourozenců, prarodičů apod. Dále musí být brán zřetel na soukromý život dítěte, resp. na jeho identitu, která je tvořena mimo jiné jeho náboženským vyznáním, národností atd.⁶⁰

Ke třetímu kritériu Ústavní soud uvádí, že je třeba zohlednit zejména věk, zdravotní stav a materiální zabezpečení, výchovné a intelektuální schopnosti a morální integritu dané osoby a její chování k dítěti.⁶¹

Při zohlednění přání dítěte Ústavní soud konstatuje, že *„za předpokladu, že je dítě dostatečně rozumově a emocionálně vyspělé, je nutné jeho přání považovat za zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu. Současně však není možné, aby obecné soudy postoj nezletilého dítěte bez dalšího převzaly a aby své rozhodnutí založily toliko na jeho přání a nikoliv na pečlivém a komplexním posuzování jeho zájmů“*.⁶²

⁵⁸ Nález I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014, bod 27 a 28 (získáno 17. 1. 2016 z databáze ASPI).

⁵⁹ TRÁVNÍČEK, Milan. *Strídavá péče*. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 8.

⁶⁰ Tamtéž.

⁶¹ Nález I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014, bod 22 (získáno 17. 1. 2016 z databáze ASPI).

⁶² Tamtéž, bod 23.

4. Srovnání péče o dítě v České republice a v Rakousku

V případě rozvodu rodičů v České republice může být dítě svěřeno do výlučné péče jednoho z rodičů, do společné péče, do střídavé péče nebo do péče jiné osoby než rodiče. Střídavá péče v praxi vypadá tak, že se rodiče dohodnou na určitém intervalu a po jeho vypršení si dítě opět vymění. Zákon nijak neupravuje, jak dlouhé nebo krátké mají tyto lhůty být. Nejčastěji se vyskytuje interval týdenní nebo čtrnáctidenní. O střídavé péči lze de facto hovořit i tehdy, pokud je dítě sice formálně svěřeno do péče jednoho rodiče, ale styk s druhým rodičem je velmi častý. Lze ho vyjádřit poměrem 60:40 nebo 55:45 a jde tedy fakticky o střídavou péči.⁶³

Velmi častý styk s rodičem, jemuž nebylo dítě svěřeno do péče je pro mnohé rodiny řešením i v Rakousku. V Rakousku dochází rozvodem k situaci, kdy je obvykle zachována rodičovská péče obou rodičů vůči dítěti. *„Rodiče musí, pokud oba chtějí zachovat plnou rodičovskou péči, předložit soudu v přiměřené lhůtě dohodu. V dohodě musí být upraveno, u kterého z rodičů bude dítě bydlet. Musí být stanoveno, který z rodičů bude dítěti platit výživné v penězích.“*⁶⁴

V Rakousku tedy zákonodárce vychází z toho, že děti potřebují místo hlavního pobytu, to znamená, musí být dohodou stanoveno, u kterého rodiče bude dítě bydlet. Podle novely z roku 2013 musí být upraven kontakt druhého rodiče s dítětem. Dříve se hovořilo o úpravě návštěv. Nesmí existovat takový model péče, kdy dítě rovnou měrou pobývá střídavě v domácnosti obou rodičů a je v rakouské právní realitě pojmenován jako Doppelresidenzmodell (dále také Wechselmodell, Wandelmodell). V prvních návrzích novely předložených ministerstvem spravedlnosti (Justizministerium) byla střídavá péče sice uplatňována, avšak po intervencích Sociálnědemokratické strany Rakouska byla ze zákona opět vyňata. Jsou-li oba rodiče způsobilí dítě vychovávat a mají-li o výchovu zájem, může soud svěřit dítě do společné, popřípadě střídavé péče obou rodičů, je-li to v zájmu dítěte a budou-li tak lépe zajištěny jeho potřeby.⁶⁵

⁶³ KOVÁŘOVÁ, Daniela. Střídavá péče velebená i proklínaná [online]. bulletin-advokacie.cz, 9. dubna 2015 [cit. 10. června 2016].

Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/stridava-pece-velebena-i-proklinana?browser=mobi>>.

⁶⁴ Doppelresidenz / Wechselmodell - Rechtliche Situation in Österreich [online]. doppelresidenz.at, [cit. 10. června 2016].

Dostupné na

<<http://www.doppelresidenz.at/wp-content/uploads/2012/04/Rechtliche-Situation-in-%C3%96sterreich.pdf>>.

⁶⁵ Doppelresidenz / Wechselmodell - Rechtliche Situation in Österreich [online]. doppelresidenz.at, [cit. 10. června 2016].

Dostupné na

<<http://www.doppelresidenz.at/wp-content/uploads/2012/04/Rechtliche-Situation-in-%C3%96sterreich.pdf>>.

4.1. Doppelresidenz

V praxi dochází v případě rozvodů po vzájemné dohodě často k takovým ujednáním mezi rodiči, které nejsou kryty zákonem, avšak ve skutečnosti mohou předejít konfliktům, které by se při tvrdošijném dodržování zákona táhly donekonečna. Tak dochází i k takovým dohodám o pobytu, při kterých dítě nestráví 2/3 času u žádného rodiče. Často čteme v rozvodových vyrovnáních takové formulace, podle kterých dítě stráví u jednoho rodiče o jednu nebo dvě noci více než u druhého rodiče. Tak fakticky dochází k vývoji směrem k modelu pojmenovanému v Rakousku slovem Doppelresidenz.⁶⁶

Model Doppelresidenz, tedy tzv. střídavé péče o dítě po rozchodu rodičů, je i nadále v rozporu se zákonným předpokladem hlavního pobytu jak o něm bylo pojednáno výše. Zákonodárce považuje identitu bydlení za předpoklad pro rozvoj osobnosti dítěte. Pozměňovací zákon z roku 2013 kategoricky vylučuje koncept rovnoměrně rozděleného pobytu, ačkoliv jsou soudy konfrontovány s přibývajícím počtem případů, ve kterých je doba péče vyměřena přibližně stejně, a to patří ke slabinám tohoto zákona. Zákonodárce v tomto zákoně ani jednou nezmiňuje pojem Doppelresidenz a současně tím odmítá integraci obou rodičů do všedního dne dítěte i v případech, ve kterých je tento model (často i delší dobu) realizován.⁶⁷

Wechselmodell, ve kterém se dítě zdržuje zhruba stejně u matky i otce (např. s týdenní nebo i častější změnou místa) zákonodárce odmítá proto, aby zajistil dítěti stabilní místo pobytu a ušetřil rodičům náklady za časté stěhování. Místo generálního zákazu modelu Doppelresidenz by mělo být umožněno výjimečné schválení těchto dohod o péči.⁶⁸

4.2. Vybrané aspekty střídavé péče a modelu Doppelresidenz

Níže bude blíže pojednáno o vybraných aspektech, které se týkají střídavé péče v České republice a modelu Doppelresidenz v Rakousku. Konkrétně se jedná o zájem dítěte, vyživovací povinnost a intervaly střídání.

⁶⁶ BRAUN, Katharina. „Doppelresidenz“ – *gleichzeitiger Aufenthalt des Kindes bei seinen Eltern?* [online]. jusportal.at, 12. 8. 2015 [cit. 10. července 2016]. Dostupné na <http://www.jusportal.at/doppelresidenz_rechtsanwaeltin-katharina-braun/>.

⁶⁷ Rozhodnutí Verfassungsgerichtshof G 152/2015-20 ze dne 9. října 2015 (získáno 15. dubna 2016 z databáze verfassungsgerichtshof.at).

⁶⁸ Rozhodnutí Verfassungsgerichtshof G 152/2015-20 ze dne 9. října 2015 (získáno 15. dubna 2016 z databáze verfassungsgerichtshof.at).

4.2.1. Zájem dítěte

Jak již bylo řečeno výše, zájem dítěte je jedním z kritérií, které je třeba náležitě posoudit při svěřování dítěte do střídavé péče. Zájem dítěte je považován za základní a nejdůležitější kritérium, což vyplývá nejen z dikce zákona, ale i z právní úpravy vztahů mezi rodiči a dětmi a Úmluvy o právech dítěte.⁶⁹

Zájem dítěte se odráží v mnoha mezinárodních smlouvách a ve všech současných moderních právních rádech. Vyplývá také z Evropských standardů rodinného práva.⁷⁰ Hrušáková k tomuto uvádí: „Mezinárodní úmluvy týkající se práv dětí, především Deklarace práv dítěte z roku 1959 a Úmluva o právech dítěte z roku 1990, rozlišují mezi blahem dítěte a zájmy dítěte. V pojetí těchto mezinárodních dokumentů je pojem blaho dítěte pojmem nadřazeným, který ovlivňuje spíše postup legislativců při tvorbě právních norem, zatímco pojem zájem dítěte se rozumí spíše realizace práva dítěte v konkrétní záležitosti a jako takový je interpretován spíše v aplikační sféře.“⁷¹

K zájmu dítěte se opakovaně vyjádřil i Ústavní soud České republiky, který zdůrazňuje, že by obecné soudy rozhodující o střídavé péči měly vycházet z předpokladu, že je v zájmu dítěte, aby o něj pečovali oba rodiče. V tomto případě je třeba zkoumat, zda jsou oba rodiče způsobilí dítě vychovávat, zda mají o výchovu dítěte zájem a zda dbají i o citovou, rozumovou a mravní výchovu dítěte. Pokud jsou tyto předpoklady naplněny, mělo by být svěřování dítěte do střídavé péče pravidlem. Naopak jiné řešení péče o dítě (tedy například výlučná péče) by mělo být spíše výjimkou, kdy by muselo být prokázáno, zda je v zájmu dítěte toto jiné řešení.⁷²

Se zájmem dítěte souvisí i přání dítěte, které bylo zmíněno výše. Obecné soudy by měly brát ohled na přání dítěte v případě, že je dítě dostatečně rozumově a emocionálně vyspělé. Názor takového dítěte je třeba považovat za „zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu“.⁷³

V Rakousku se setkáváme s pojmem blaho dítěte v čl. 1 rakouské spolkové ústavy, podle kterého musí být ve všech opatřeních týkajících se dětí přednostně zváženo blaho dítěte. Blaho dítěte stojí nad všemi ostatními skutečnostmi daného případu.⁷⁴

Ustanovení § 138 ABGB uvádí kritéria pro posuzování blaha dítěte. Mimo jiné je možné uvést následující skutečnosti:

⁶⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka. Komentář k § 907. In HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ; Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975). Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2014, s. 1021.

⁷⁰ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 5.

⁷¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dítě, rodina, stát: úvahy nad právním postavením dítěte*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1993, s. 21.

⁷² Nález I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014 (získáno ze systému ASPI dne 17. 1. 2016).

⁷³ Nález II. ÚS 3413/14 ze dne 2. 6. 2015 (získáno ze systému ASPI dne 17. 1. 2016).

⁷⁴ *Bundesverfassungsgesetz: Rechte von Kindern (NR: GP XXIV LA 935/A AB 1051 S. 93. BR: AB 8443 S. 793.)* [online]. rdb.manz.at, [cit. 10. července 2016]. Dostupné na < https://rdb.manz.at/document/ris.c.BGBI__I_Nr__4_2011>.

- Přiměřené zaopatření, obzvláště strava, zdravotní péče, pečlivá výchova dítěte
- Ochrana tělesné a duševní integrity dítěte
- Uznání a akceptace dítěte ze strany rodičů
- Podpora schopností dítěte a možnosti jejich rozvoje
- Zohlednění názoru dítěte v závislosti na jeho rozumových schopnostech a schopnosti vytvořit si názor
- Vyvarování se újmy, kterou by dítě mohlo utrpět prosazováním nějakého opatření proti jeho vůli
- Atd.

Beck ve svém článku upozorňuje, že by zákonodárce měl uvedená kritéria blaha dítěte zohledňovat v okamžiku, kdy v legislativní oblasti vytváří podklady pro opatření, která se týkají dětí, neboť platné zákony vyžadují slučitelnost s ústavními právy dítěte. Zákonné vyloučení Doppelresidenz dle autorky není v souladu s konkrétním blahem dítěte, dokonce může vést k jeho ohrožení.⁷⁵

Blahem dítěte se ve svém rozhodování zabývá i Nejvyššího soudní dvůr. Pro objasnění situace uvádím příklady z judikatury Nejvyššího soudního dvora.

Rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora sp. zn. 4Ob181/15v ze dne 7. 11. 2015

V roce 2008 se nezletilý spolu s rodiči přestěhoval z USA, kde se v roce 2006 narodil, do Rakouska. Zde všichni společně žili v domě nevlastního otce matky až do jara roku 2013, kdy se rodiče odloučili. Matka zůstala s nezletilým v původním bydlišti, otec se přestěhoval do nedalekého města. V červenci 2014 bylo manželství rodičů nezletilého rozvedeno. Na začátku roku 2015 byla rozhodnutím soudu prvního stupně upravena *gemeinsame Obsorge*, kdy byl stanoven hlavní pobyt v domácnosti u matky. Otcí bylo stanoveno právo na styk s nezletilým od čtvrtka odpoledne do neděle večer v lichých týdnech, v sudých týdnech od středy odpoledne do pátečního rána.⁷⁶

Otec proti rozhodnutí prvního stupně o *gemeinsame Obsorge* a o rozsahu styku podal odvolání k Zemskému soudu Korneuburg. Odvolací soud mu však snížil rozsah styku vždy o jednu noc v každém týdnu. Byl tedy stanoven styk v lichých týdnech od pátku odpoledne do neděle večer a v sudých týdnech od středy odpoledne do čtvrtka do rána. Dle odvolacího soudu

⁷⁵ Rozhodnutí Verfassungsgerichtshof G 152/2015-20 ze dne 9. října 2015 (získáno 15. dubna 2016 z databáze verfassungsgerichtshof.at).

⁷⁶ Rozhodnutí Der Oberste Gerichtshof, sp. zn. 4Ob181/15v ze dne 7. 11. 2015 (získáno 15. dubna 2016 z databáze ris.bka.gv.at).

nic nenasvědčovalo tomu, že by se mělo odhlédnout od stanovení hlavního pobytu pro nezletilého v domácnosti u matky, je třeba zohlednit blaho dítěte. Nezletilý žil od raného dětství v domě svého nevlastního dědečka, byl zde emocionálně a sociálně zakořeněný. Jednalo se o středobod jeho života. U matky bylo nezletilému lépe zaručeno plnění požadovaných výchovných funkcí. V daném případě tedy bylo zřejmé, že je v souladu s blahem dítěte, že nezletilý tráví větší podíl času s matkou, resp. v domácnosti hlavní péče.⁷⁷

Rozhodnutí Zemského soudu pro civilní proces ve Vídni sp. zn. 42R321/14p ze dne 3. 9. 2014

Uvedené rozhodnutí (o opravném prostředku proti rozhodnutí soudu prvního stupně podaném matkou) se týká péče o nezletilou dívku, která se narodila mimo manželství rodičů, kteří se v roce 2004 rozešli. Péči o nezletilou byla pověřena matka sama. Otec se však s matkou dělil o všechny povinnosti týkající se péče o dceru, a to rovným dílem (platil výživné, chodil s dcerou k lékaři). V podstatě tak mezi nimi byla zavedena Doppelresidenz. Dokonce byl otec od dubna 2004 do dubna 2006 na „mateřské dovolené“⁷⁸, aby se mohl o nezletilou optimálně starat a ulehčil situaci matce.⁷⁹

V červenci 2013 otec požádal o gemeinsame Obsorge obou rodičů. Otec tuto požadoval především z důvodu, že za dceru činil všechna relevantní rozhodnutí v době, kdy pobývala v jeho domácnosti. Dalším důvodem pro přidělení gemeinsame Obsorge byla také právní jistota otce a výslovné přání nezletilé. Soud prvního stupně gemeinsame Obsorge otci přidělil podle dosud praktikovaného způsobu, a to 50:50 bez přidělení do hlavní péče jednomu rodiči.⁸⁰

Matka však s uvedeným rozhodnutím soudu prvního stupně nesouhlasila a podala opravný prostředek k Zemskému soudu pro civilní proces ve Vídni. Matka argumentovala blahem dítěte. S rozhodnutím soudu prvního stupně nesouhlasila především z důvodu přetrvávajících konfliktů mezi ní a otcem dcery, které trvaly déle než 9 let. Matka také uvedla, že se otec nedržel dohodnutých ujednání mezi nimi a zatahoval nezletilou do vzájemných konfliktů. Matka k tomuto také uvedla, že v únoru 2009 iniciovala novou dohodu o právu otce na kontakt, kdy byla stanovena péče v poměru 50:50. Otec i přes tento „ústupek“ matky nadále vyvolávala konflikty a matka z jeho strany nepocítovala žádnou změnu.⁸¹

Matka ve svém vyjádření proti gemeinsame Obsorge dále zdůraznila skutečnost, že otec do jejich konfliktů zatahoval nezletilou, která tak byla stavěna do obtížné situace. Dostávala se do

⁷⁷ Tamtéž.

⁷⁸ Tzv. Teilkarenz

⁷⁹ Rozhodnutí Das Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien sp. zn. 42R321/14p ze dne 3. 9. 2014 (získáno 15. dubna 2016 z databáze ris.bka.gv.at).

⁸⁰ Tamtéž.

⁸¹ Tamtéž.

jistého střetu zájmů, kdy byla nucena vyslovit se, zda si přeje být s otcem nebo s matkou. Podle matky chování otce jasně ukazovalo, že stanovení gemeinsame Obsorge nebude odpovídat blahu dítěte. Lze předpokládat, že se otec bude snažit vnutit matce i dceři svoji vůli. Matka po odvolacím soudu požadovala, aby jí objasnil, v čem je možné shledávat pozitivní zlepšení pro její dceru v důsledku stanovení gemeinsame Obsorge. Matka byla toho názoru, že toto rozhodnutí bylo spíše v rozporu s blahem dítěte, nikoli v jeho souladu. Soud rodiče vyzval ke zlepšení komunikace, neboť jen oni sami mohou nejvíce ovlivnit blaho a zájmy své dcery.⁸²

Rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora sp. zn. 3Ob103/13p ze dne 8. 10. 2013

Nejvyšší soudní dvůr se zde zabýval zkoumáním blaha dítěte v případě nezletilé dívky narozené 1997, jejíž rodiče se po vzájemné dohodě v roce 2000 rozvedli a upravili si péči, kdy hlavní pobyt nezletilé byl stanoven v domácnosti matky. Nezletilá žila v podstatě v modelu Doppelresidenz, kdy trávila zhruba polovinu času u matky a polovinu času u otce (do začátku roku 2011).⁸³

Otec v lednu 2011 podal k soudu žádost, aby byl péčí o nezletilou dceru pověřen on sám. Od té doby, co otec svým návrhem zahájil uvedené řízení, začala matka vyslovovat své přání, aby dcera otce nenavštěvovala. Nezletilá od této doby navštěvovala otce pouze sporadicky. V září 2011 nastoupila nezletilá na střední pedagogickou školu do jiného města, než do této chvíle žili všichni členové rodiny. Otec se rozhodl financovat dceři v tomto městě tzv. privát, aby měla pohodlnější studium a nemusela dojíždět. Víkendy trávila dívka u své matky, která jí vždy dala jasně najevo, že si nepřeje, aby navštěvovala svého otce. Otec tedy dceru navštěvoval během týdne a kontaktoval ji také prostřednictvím telefonických hovorů.⁸⁴

Otec svoji žádost odůvodnil zejména tím, že matka je psychicky labilní a nemá dostatečné finanční prostředky na výživu dcery. Dívka by ráda souhlasila s návrhem otce, ovšem má obavy, že by svým rozhodnutím mohla ublížit matce a zhoršit tak její psychický stav. Psychická stránka nezletilé také není v nejlepším stavu, neboť je postavena mezi rodiče a je na ni z jejich strany kladen velký tlak. Dle soudu není vyloučeno, že rodiče svůj dosavadní postoj, vzhledem k přání dnes již sedmnáctileté nezletilé, přehodnotí tak, aby jejich rozhodnutí odpovídaly přáním jejich dcery.⁸⁵

⁸² Tamtéž.

⁸³ Rozhodnutí Der Oberste Gerichtshof sp. zn. 3Ob103/13p ze dne 8. 10. 2013 (získáno 15. dubna 2016 z databáze ris.bka.gv.at).

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž.

Nejvyšší soudní dvůr se v tomto rozhodnutí vyslovil mimo jiné právě ke vzájemnému vztahu mezi rodiči a jeho vlivu na rozhodování v péči o dítě, resp. na blaho dítěte. Dle soudu by rodiče měli být schopni spolu komunikovat, měli by umět učinit společná rozhodnutí ve smyslu blaha dítěte, věcným způsobem si vyměňovat informace, tzn. celkově společně rozhodovat. Postačit může také to, že jsou v současném vztahu mezi rodiči dostatečné předpoklady pro to, aby v budoucnu dokázali na takovéto úrovni mezi sebou komunikovat.⁸⁶

4.2.2. Vyživovací povinnost

Vyživovací povinnost rodičů k dětem v České republice je jedním z druhů vyživovací povinnosti, které OZ rozlišuje. Je třeba rozlišovat mezi relativním a naturálním plněním vyživovací povinnosti.⁸⁷ Je otázkou, jakým způsobem má být posouzena vyživovací povinnost v případě střídavé péče. Ústavní soud k této problematice uvádí, že je třeba vycházet z toho, že rodič, jemuž bylo dítě svěřeno do péče, plní svoji vyživovací povinnost prostřednictvím naturálního plnění. Pokud se však změní situace a dítě již nadále nebude v péči tohoto rodiče, protože se dítě odstěhuje a bude sdílet domácnost s druhým rodičem, je třeba, aby byla rodiči, se kterým již dítě nežije, stanovena relativní vyživovací povinnost.⁸⁸

Trávníček k tomuto uvádí, že v případě střídavé péče oba rodiče plní po určitou dobu svoji vyživovací povinnost naturálně a je logické, aby po zbývající dobu v měsíci plnili svoji vyživovací povinnost relativně.⁸⁹ Obecně existují tři možnosti, jak naložit s vyživovací povinností v případě střídavé péče:

- Není stanoveno žádné výživné (v případě, že rodiče mají obdobnou finanční situaci)
- Jeden rodič platí výživné v nepříliš vysoké výši, druhý rodič výživné neplatí vůbec.
- Je stanoveno výživné v rozdílných částkách každému z rodičů podle jejich finanční situace.⁹⁰

V případě, že majetkové poměry, schopnosti a možnosti umožňují oběma rodičům hradit výživné, je třeba vycházet z tzv. měsíčního základu výživného. Tento měsíční základ výživného by měl být stanoven obdobným způsobem jako v případě, kdy by bylo dítě svěřeno do výlučné péče jednoho z rodičů. Zjištěný měsíční základ by se měl následně snížit o částku, která odpovídá poměru doby v jaké je dítě ve střídavé péči druhého rodiče, typicky o 50%. Pro dokreslení situace je možné uvést rozsudek Městského soudu v Praze sp. zn. 58 Co 504/2013 ze dne 13. 2. 2014.

⁸⁶ Tamtéž.

⁸⁷ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 16 a 19.

⁸⁸ Nález IV. ÚS 246/06 ze dne 17. 10. 2006 (získáno 14. 6. 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

⁸⁹ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 20.

⁹⁰ KOVÁŘOVÁ, D. Střídavá péče velebená i proklínaná. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 3, s. 44.

V tomto případě činily měsíční příjmy otce 30.000,- Kč a měl jednu vyživovací povinnost. Matka dosahovala příjmů 16.000,- Kč měsíčně a měla dvě vyživovací povinnosti. Soud rozhodl o střídavé péči o dítě a zároveň stanovil otcí výživné ve výši 2.000,- Kč měsíčně a matce stanovil výživné v částce 900,- Kč měsíčně. Výživné tedy bylo stanoveno oběma rodičům, a to v poměru zhruba 1:2.⁹¹

K problematice výživného v případě střídavé péče se vyjádřil i Ústavní soud. Uvedl, že soud prvního stupně ve svém rozhodnutí (rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 26. 11. 2007, č.j. 15 Nc 72/2005-548) nepochybil, když při stanovení střídavé péče neurčil vyživovací povinnost ani jednomu z rodičů. Ústavní soud respektuje rozhodnutí soudu prvního stupně a odvolacího soudu jakožto výraz nezávislého soudního rozhodování, neboť rozsudky obou soudů byly náležitým způsobem objasněny.⁹² Odvolací soud jakož i soud prvního stupně v tomto konkrétním případě zjistili, že příjmy obou rodičů jsou vysoce nadstandardní a v okamžiku, kdy se bude dítě nacházet stejnou měrou u obou rodičů, není účelné, aby byla stanovena vyživovací povinnost. Oba rodiče jsou schopni zajistit odůvodněné potřeby dítěte na vysoké úrovni. Názor matky, že by měla být vyživovací povinnost každého z rodičů stanovena, není správný.⁹³

V Rakousku má dohoda o tom, u kterého z rodičů bude mít dítě hlavní pobyt, vliv na otázku, kdo bude plnit peněžité výživné.⁹⁴ Otázkou výživného se v Rakousku zabývá § 231 ABGB. Odstavec 1 tohoto paragrafu stanoví, že rodiče musí přiměřeně svým možnostem přispívat k pokrytí potřeb dítěte tak, aby to odpovídalo jeho vlastním životním poměrům, přičemž se zohledňují schopnosti dítěte a možnost jeho dalšího rozvoje. Odstavec 2 stanoví, že ten rodič, který vede domácnost, ve které pečuje o dítě, plní tímto svoji povinnost přispívat na výživné. Kromě toho je tento rodič povinen přispívat na výživné dítěte, pokud druhý rodič není schopen plně pokrýt potřeby dítěte, nebo by musel tento rodič plnit více než by bylo přiměřené jeho vlastním životním poměrům.⁹⁵ V případě *gemeinsame Obsorge* rodič, v jehož domácnosti dítě převážně žije, tímto plní svůj podíl na výživném. Druhý rodič, který platí peněžité výživné, si může nechat do poskytnutého peněžitého výživného započítat plnění v naturálních

⁹¹ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 20.

⁹² Usnesení Ústavního soudu IV. ÚS 1156/10 ze dne 23. 6. 2010 (získáno dne 14. 6. 2016 z databáze nalus.usoud.cz).

⁹³ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 21.

⁹⁴ Rozhodnutí Verfassungsgerichtshof G 152/2015-20 ze dne 9. října 2015 (získáno 15. dubna 2016 z databáze verfassungsgerichtshof.at).

⁹⁵ *Kindesunterhalt* [online]. rib.bka.gv.at [cit. 15. dubna 2016].

Dostupné na

<<https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Dokumentnummer=NOR40146845>>.

(Naturalleistungen), např. stravu či praní prádla atd. Takto může být řešen i případ péče rodičů o dítě přibližně rovnou měrou.⁹⁶

V článku „Kinder in Doppelresidenz“ je uvedeno, že nové modely péče o dítě rodiči, kteří spolu nežijí, vedou ke krácení výživného. Nejvyšší soudní dvůr stanovil ve svém rozhodnutí sp. zn. 1Ob158/15i ze dne 17. 9. 2015 metodu výpočtu výživného. Tato metoda bude pravděpodobně v následujících letech pro rodiče, advokáty a soudy v případě určování výše výživného zavazující. Přitom lze očekávat vyostření pro případ enormních rozdílů v příjmech nebo dokonce při absenci příjmu jednoho rodiče.⁹⁷

Rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora sp. zn. 1Ob158/15i ze dne 17. 9. 2015

Jak již bylo výše zmíněno, uvedené rozhodnutí se dotýká převážně výživného v případě modelu Doppelresidenz. V roce 2014 byla rozhodnutím soudu prvního stupně stanovena „gemeinsame Obsorge“ s určením hlavní domácnosti pro nezletilou v bydlišti matky. Rodiče se dohodli, že bude docházet ke střídání v pravidelných týdenních intervalech (až na výjimky v podobě zvlášť stanovených termínů a příležitostí), a to i v období prázdnin. Od začátku září 2014 je tento střídavý model realizován.⁹⁸

Potřeby typu oblečení, školní pomůcky, sportovní vybava, elektronika atd. hradili rodiče téměř stejnou měrou. O výživu a péči se dělili rovněž rovnou měrou. Průměrný čistý měsíční příjem otce činí pokaždé zhruba 6.310 euro, matka vydělává minimálně 1.538 euro. Rodičovské přídatky pobírá v plné výši matka. Od roku 2012 přispíval otec na dceru částkou 700 euro. Výživné bylo stanoveno na základě nadprůměrně vysokého příjmu otce (roční hrubý příjem činí přes 60.000 eur), ale bylo odečteno 7%, neboť otec překročil řádný výměr svého práva na návštěvu dcery v míře 110 až 115 dnů ročně.⁹⁹

Otec opakovaně žádal o snížení výživného. Své žádosti odůvodňoval změnou situace, jelikož v důsledku péče o dceru v pravidelných střídavých intervalech hradí dceřiny náklady v době, ve které u něho bydlí. Hradí mobil, 50 euro kapesné, a celé potřebné vybavení do školy a na sport. Matka ve svém vyjádření naopak uvádí, že její finanční možnosti jsou hluboko pod

⁹⁶ Rozhodnutí Verfassungsgerichtshof G 152/2015-20 ze dne 9. října 2015 (získáno 15. dubna 2016 z databáze verfassungsgerichtshof.at).

⁹⁷ BIRNBAUM, Brigitte. *Kinder in Doppelresidenz* [online]. doppelresidenz.at, 1. 3. 2016 [cit. 13. května 2016]. Dostupné na <<http://www.doppelresidenz.at/?p=313>>.

⁹⁸ Rozhodnutí Der Oberste Gerichtshof sp. zn. 1Ob158/15i ze dne 17. 9. 2015 (získáno 15. dubna 2016 z databáze ris.bka.gv.at).

⁹⁹ Tamtéž.

otcovými a i ona má pravidelné měsíční výdaje např. za oblečení a obuv 150 euro. Navíc nakupuje různé sportovní zboží. Matka uvádí, že její měsíční výdaje na dceru činí 204 euro.¹⁰⁰

V právním posouzení Nejvyšší soudní dvůr uvádí mimo jiné následující. Pokud dítěti přísluší plnění výživného naturálního a výživného vyplývajícího z péče o něj od obou rodičů ve stejné hodnotě a rodiče přitom mají rozdílné příjmy, má dítě nárok na zbytek peněz od toho rodiče, který má vyšší příjmy, aby se vyrovnal rozdíl v nižší životní úrovni u „slabšího“ rodiče.¹⁰¹

Dle Nejvyššího soudního dvora tedy plní rodiče v tomto případě peněžité výživné stejnou měrou, ve stejné hodnotě. Dítě má možnost prostřednictvím matky žádat o zvýšení výživného od majetnějšího rodiče, v tomto případě otce. Dítě má mít také možnost stejného životního standardu jako má rodič, který vydělává více peněz. Při výpočtu výše výživného je proti sobě postaven čistý měsíční příjem otce a čistý měsíční příjem matky a peněžité vyrovnání otce za dobu, kdy je dítě u matky a nemůže profitovat na životní úrovni otce (toto peněžité vyrovnání však připadá v úvahu jen do hranice luxusu).¹⁰²

V právním posouzení rozebíraného rozhodnutí je dále uveden fiktivní příklad výpočtu pro plnění peněžitého výživného. Vyměřovací základ činí u otce 2.000,- eur a u matky 1.200,- eur. Desetiletému dítěti vznikne nárok měsíčně od otce 400,- eur, od matky 240,- eur. Tyto se v případě plnění výživného při péči o dítě „na polovic“ půlí. Dítě má tedy v tomto případě nárok na 200,- eur od otce a na 120,- eur od matky, takže lze uložit plnění výživného ve výši rozdílu v uvedených částkách, a to 80,- eur. Tímto se dítěti umožní i v době, kdy je u matky, profitovat z vyššího příjmu otce. V tomto výpočtu se neprojeví vliv ostatních okolností, především pokud má rodič další závazky.¹⁰³

Za nejdůležitější považuji v uvedeném rozhodnutí právě výše zmiňovanou metodu výpočtu výživného při Doppelresidenz. Tato je aplikována na případu uvedeného otce s příjmem zhruba 6.310,- euro měsíčně a matky s příjmem zhruba 1.538,- euro měsíčně, kteří pečují o nezletilou v pravidelně se opakujícím intervalu stejnou měrou.

Judikát tedy uvádí následující model výpočtu výživného. S ohledem na zjištěnou výši otcova příjmu minimálně 6.310,- euro obnáší nárok na výživné nezletilé dcery vůči otci vyměřeného v penězích 2,5 násobek jejích odůvodněných potřeb (judikatura dovozuje, že pro desetileté dítě je možné použít zmíněný 2,5 násobek jako tzv. hranici luxusu). Odůvodněné potřeby nezletilé vyjádřil soud částkou 372 euro za měsíc. Nárok na výživné nezletilé dcery tedy obnáší 930,- euro. Je ovšem nutné zohlednit, jak požaduje otec, rodinné přídatky ve výši 136,20,-

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Tamtéž.

¹⁰² Tamtéž.

¹⁰³ Tamtéž.

euro, které pobírá matka. Soud má za to, že rodinné přídavky se rozdělí mezi otce a matku v poměru 3:1, tedy v rozsahu $\frac{3}{4}$ z přídavek, což je 102,15 euro. Z částky 930 euro se nyní odečte 102,15 euro. Nezletilé tedy zbude fiktivní nárok na výživné vůči otci ve výši 828 euro. Vůči matce má nezletilá fiktivní nárok na výživné ve výši 325 euro. Tato částka je vyjádřena vyměřovacím základem ve výši 1.625 euro (měsíční příjem matky) a je zde uplatněna sazba 20% pro výpočet výživného (pro nezletilé dítě ve věku mezi 10 a 15 lety je vyměřovací sazba 20% průměrného měsíčního příjmu rodiče povinného platit výživné). Vzhledem k tomu, že je o nezletilou pečováno oběma rodiči stejnou měrou, tak se tato suma rozdělí na poloviny (otec - $828:2=414$, matka - $325:2=162$).¹⁰⁴

Z tohoto vyplývá následující výpočet:

Polovina příspěvku otce na výživné	414 euro
S odečtením poloviny příspěvku matky na výživné	-162 euro
Rozdíl	252 euro

Takto zjištěný obnos (252 euro) vyrovná nezletilé dobu, kterou stráví v péči matky a nemůže proto participovat na vyšším životním standardu otce. Tento příspěvek nelze přesně vypočítat, nýbrž jen vyměřit, protože nárok nezletilé na výživné vůči otci činí 260 euro za měsíc.¹⁰⁵

Pokud rodič oprávněný k návštěvě dítěte převezme péči o něj natolik, že rodič, u kterého má dítě hlavní pobyt, již není tou „hlavní osobou“, nemůže se nikdo domáhat ustanovení § 231 odst. 2 ABGB. A to i tehdy, když je dítě u jednoho rodiče 3 dny a u druhého 4 dny v týdnu. Oba mají plnit naturální výživné, neboť oba rodiče vedou domácnost, ve které se o dítě hlavně pečuje. Potřeby dítěte, které vzniknou navíc, si rodiče rozdělí podle svých schopností tyto náklady hradit.¹⁰⁶

Jak uvádí Braun ve svém článku, mnohá provozování Doppelresidenz jsou primárně motivovány finančně. Neboť při rovnoměrném pobytu dítěte v domácnostech obou rodičů se vzájemně vypočítávají žádné nebo jen velmi nízké alimenty (v případě rozdílných příjmů). Vydělá-li otec dítěte v průměru 4000 euro čistého měsíčně a matka dítěte měsíčně 2500 euro čistého, pak musí otec matce zaplatit za desetileté dítě měsíčně 95 euro.¹⁰⁷

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Tamtéž.

¹⁰⁶ Tamtéž.

¹⁰⁷ BRAUN, Katharina. „Doppelresidenz“ – *gleichzeitiger Aufenthalt des Kindes bei seinen Eltern?* [online]. jusportal.at, 12. 8. 2015 [cit. 10. července 2016]. Dostupné na <http://www.jusportal.at/doppelresidenz_rechtsanwaeltin-katharina-braun/>.

Jestliže oba rodiče plní stejné naturální výživné a pečují o dítě rovnocenně, neexistuje žádný nárok na peněžité výživné, pokud je příjem rodičů přibližně stejný. Stejně vysoký příjem existuje tehdy, pokud příjem jednoho rodiče značně nepřevyšuje příjem toho druhého, přičemž jsou akceptovány rozdíly až do jedné třetiny.¹⁰⁸

4.2.3. Intervaly střídání

Česká právní úprava nikde neurčuje, jak dlouhý má být interval střídání v případě střídavé péče o dítě, ani nikde nezakotvuje způsob, jakým se má tento interval určit. Je tedy na úvaze soudu, popř. dohodě rodičů, jaký interval v každém konkrétním případě zvolí. Může se jednat o týden, čtrnáct dnů, měsíc, rok.¹⁰⁹ Když o střídavé péči začaly soudy rozhodovat, byl typickým intervalem střídání jeden měsíc, pro děti nízkého věku jeden týden.¹¹⁰ Psycholog Klimeš k věku dítěte uvádí, že je možné uvažovat o střídavé péči až v okamžiku, kdy dítě může jít do školky, tj. od tří let věku. Klimeš dále uvádí, že je důležité, aby se střídavá péče co nejvíce podobala přirozenému životu. V tomto směru je třeba dbát na to, aby dítěti nedělalo problém přizpůsobovat se přechodu z domácnosti jednoho rodiče do domácnosti druhého rodiče. Delší intervaly než 3 týdny jsou dle Klimeše pro dítě nevhodné, neboť již ztrácejí charakter střídavé péče, ale stávají se pravidelným svěřováním dítěte do výlučné péče jednoho z rodičů a nastávají zde poruchy při přechodech z domácností.¹¹¹

Intervaly střídání musí být soudem přesně stanoveny. Často bývá používáno označování lichých a sudých týdnů. Dále je třeba v dohodě, popř. rozhodnutí soudu stanovit intervaly i na dobu nikoli běžných dnů v roce (Vánoce, Velikonoce) a na období školních prázdnin.¹¹² Skutečnost, že intervaly střídání mají být mezi rodiči přesně stanoveny, neznamená, že by musely být na obou stranách úplně stejné. Není tedy nutné, aby střídavá péče byla stanovena v rozsahu 50:50.¹¹³ K tomuto se vyjádřil ve svém rozhodnutí i Ústavní soud, který judikoval následující: *“Skutečnost, že soudy nenařídily střídavou výchovu rovnoměrně mezi oba rodiče a nevyhověly přání stěžovatele mít pro výchovu stejný prostor jako matka, nepředstavuje v projednávané věci porušení práva dítěte na péči rodičů podle čl. 7 odst. 1 této Úmluvy.”*¹¹⁴

¹⁰⁸ POTOTSCHNIG, Anton. *Doppelresidenz – Unterhalt für das Kind* [online]. doppelresidenz.at [cit. 10. července 2016]. Dostupné na <<http://www.doppelresidenz.at/wp-content/uploads/2015/12/DR-Unterhalt-12-2015.pdf>>.

¹⁰⁹ TRÁVNÍČEK, Milan. *Střídavá péče*. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, s. 75.

¹¹⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, NOVÁK, Tomáš. Reálně o společné či střídavé porozvodové výchově. *Bulletin advokacie*, 1999, č. 3, s. 30.

¹¹¹ KLIMEŠ, Jeroným. *Střídavá výchova a styk s dítětem po rozvodu* [online]. klimes.mysteria.cz, [cit. 4. května 2016]. Dostupné na <http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/stridava_vychova.pdf>.

¹¹² KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 90.

¹¹³ Tamtéž, s. 82.

¹¹⁴ Usnesení Ústavního soudu ze dne 13. 1. 2011, sp. zn. IV. ÚS 2248/10 (získáno dne 17. 1. 2016 z databáze ASPI).

Nyní je na místě provést srovnání intervalů střídavé péče v České republice s rakouskou judikaturou týkající se tzv. Doppelresidenz. Model Doppelresidenz se právě zmíněnými intervaly střídání nejvíce podobá české střídavé péči. Pro představu uvádím následující rozhodnutí.

Rozhodnutí Nejvyššího soudního dvora sp. zn. 80b20/15x ze dne 28. 4. 2015

Uvedené rozhodnutí se týká péče rodičů o dvě nezletilé děti (syn A, narozen 2006 a syn C, narozen 2010), kteří se rodičům narodili do manželství. Od roku 2013 rodiče žijí v odluce a probíhá mezi nimi rozvodové řízení. Otec i matka nejdříve požadovali výlučnou péči o děti (alleinige Obsorge). V průběhu řízení před soudem prvního stupně se však rodiče dohodli na gemeinsame Obsorge (říjen 2014). V uvedené dohodě byla péče o děti upravena následovně:

- Syn A je každý druhý víkend od čtvrtka do pondělí a v následujícím týdnu od čtvrtka do pátku u matky.
- Syn C je každý druhý víkend od středy do pondělí a v následujícím týdnu od středy do pátku u matky.¹¹⁵

Uvedený rozsah péče by bylo možné vyjádřit tímto poměrem. V případě syna A se jedná o poměr zhruba 54:46, kdy větší část času tráví syn A s matkou. V případě syna C se jedná o poměr péče zhruba 40:60, kdy opět syn C tráví více času s matkou než s otcem. Je zřejmé, že s takto rozsáhlým stykem rodiče, u kterého nemá dítě hlavní pobyt, nelze hovořit o výlučné péči jednoho rodiče.

Jak jsem uvedla výše, v případě střídavé péče v České republice není podmínkou, aby byl poměr péče vždy přesně 50:50. Je zde tedy možné vidět shodný znak střídavé péče a Doppelresidenz, a to rozsah péče rodičů o dítě.

Rozhodnutí Zemského soudu pro civilní právo ve Vídni sp. zn. 42R321/14p ze dne 3. 9. 2014

V uvedeném případě se jedná o péči o nezletilou dívku narozenou mimo manželství rodičů. Rodiče se v roce 2004 rozešli a od té doby dcera tráví polovinu času u otce a polovinu času u matky. De facto tak byla zavedena Doppelresidenz. Interval péče je v tomto případě 50:50 a péče je takto praktikována dodnes.¹¹⁶

¹¹⁵ Rozhodnutí Der Oberste Gerichtshof sp. zn. 80b20/15x ze dne 28. 4. 2015 (získáno 15. dubna 2016 z databáze ris.bka.gv.at).

¹¹⁶ Rozhodnutí Das Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien sp. zn. 42R321/14p ze dne 3. 9. 2014 (získáno 15. dubna 2016 z databáze ris.bka.gv.at).

5. Širší pohled na Doppelresidenz v Rakousku a střídavou péči v České republice

Tato kapitola je věnována širšímu pohledu na problematiku modelu Doppelresidenz v Rakousku a na střídavou péči v České republice. Je systematicky rozčleněna do tří podkapitol. První kapitola se zabývá evaluační studií, kterou v roce 2003 iniciovalo Ministerstvo spravedlnosti v Rakousku. Následující podkapitola se zabývá statistickými ročenkami zveřejněnými Ministerstvem spravedlnosti České republiky a má za cíl zhodnotit, jak čteně je střídavá péče v České republice nařizována. Poslední podkapitola se zabývá občanskou iniciativou v Rakousku, která požaduje zakotvení modelu Doppelresidenz v zákoně a zároveň nabádá k odstranění institutu domácnosti hlavní péče.

5.1. Evaluační studie Ministerstva spravedlnosti v Rakousku

V Rakousku byla během roku 2003 vytvořena evaluační studie Ministerstva spravedlnosti, která je zaměřena na péči obou rodičů o dítě. Studie je reakcí na pozměňovací zákon z roku 2001. Poté, co uvedený zákon nabyl platnosti, se v Rakousku udály podstatné změny ve společenské situaci. Počet rozvodů a počet dětí pocházejících z rozvedených rodin zůstal sice přibližně stejný, avšak počet nemanželských dětí a jejich podíl od roku 2001 prudce vzrostl. V roce 2001 v Rakousku proběhlo celkem 20.582 rozvodů, z toho 11.799 rozvodů bylo s nezletilými dětmi. V roce 2010 rozvodů ubylo (celkem 17.442), ale zvýšil se počet rozvodů s nezletilými dětmi (13.657). Co se týká nemanželských dětí, v roce 2001 se jich narodilo 24.944 a v roce 2011 již 31.522.¹¹⁷

Uvedenou situaci znázorňuje následující tabulka, ze které je zřejmé, že se v Rakousku v uvedených letech snížila rozvodovost, ale naopak stoupl počet rozvodů manželství, ve kterých figurují nezletilé děti.

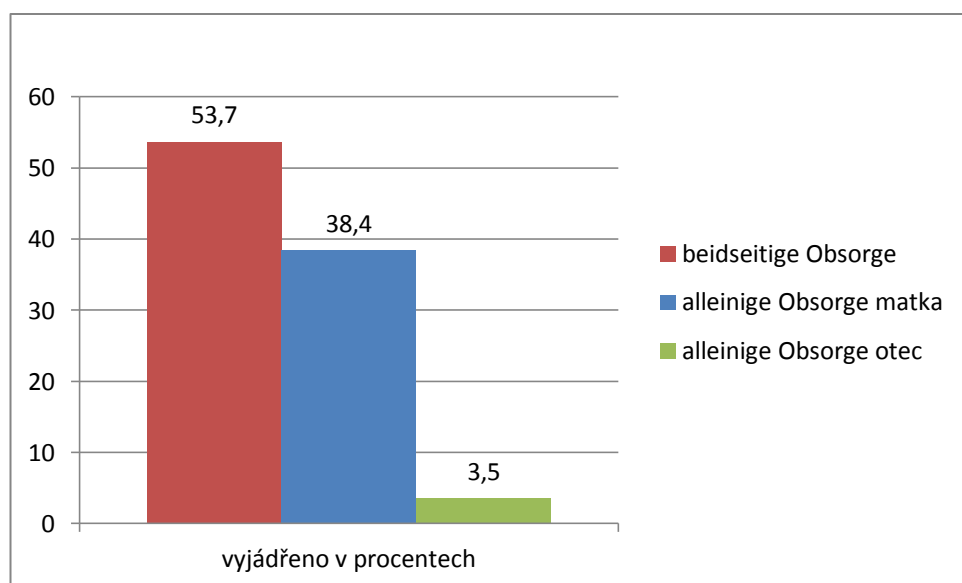
	2001	2010
Počet rozvodů	20.582	17.442
Počet rozvodů s nezletilými dětmi	11.799	13.657

¹¹⁷ *Vorblatt und Erläuterungen* [online]. Justin.gv.at, [cit. 12. února 2016]. Dostupné na <<https://www.justiz.gv.at/web2013/file/2c948485398b9b2a013a4a270f9f072b.de.0/vorblatt.pdf>>.

Uvedená evaluační studie se týká především gemeinsame Obsorge. Měla mimo jiné za úkol zjistit, jak se možnost gemeinsame Obsorge osvědčila v praxi. Celkem u 54,4% evidovaných rozvodů byly pro gemeinsame Obsorge vytvořeny předpoklady. Studie rozebírá několik oblastí:

- jaké formy péče rodičů, kteří spolu nežijí, o dítě se v Rakousku vyskytují,
- jaké stanovisko ke gemeinsame Obsorge zaujímají rodiče,
- jaké šance otevírá zákonná možnost gemeinsame Obsorge po rozchodu pro rodiče a děti.¹¹⁸

Blíže se zaměřuji na četnost výskytu různých forem péče o nezletilé děti v Rakousku. Z výsledků studie vyplývá rozdělení forem Obsorge. Celkem 53,7% rodičů uvedlo, že si po rozvodu oba ponechali Obsorge pro své dítě (beidseitige Obsorge). Podíl matek pověřených formou alleinige Obsorge činí 38,4%. Podíl otců pověřených alleinige Obsorge leží na hranici 3,5%.¹¹⁹ Následující graf procentuálně zobrazuje, jaké formy péče o dítě se v Rakousku vyskytovaly v roce 2003.

Informace o hlavních pobytech, které vycházejí z evaluační studie v případě Obsorge jsou následující:

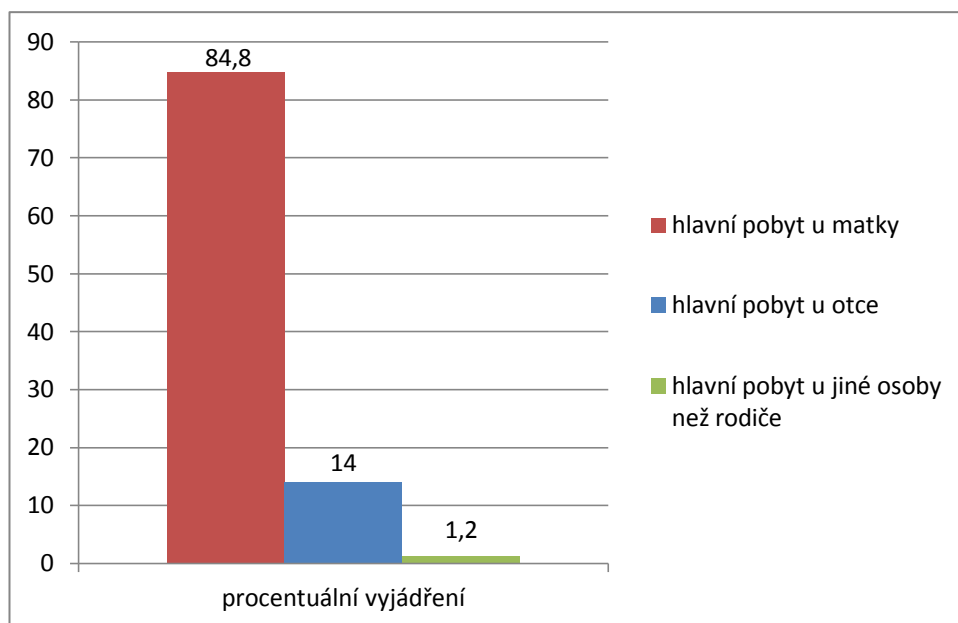
- 84,8 % dětí má stanoven hlavní pobyt u matky,
- 14 % dětí má stanoven hlavní pobyt u otce,
- 1,2 % dětí má stanoven hlavní pobyt u jiné osoby než rodiče.¹²⁰

¹¹⁸ *Evaluationsstudie über die Auswirkungen der Neuregelungen des KindRÄG 2001, insbesondere der Obsorge beider Eltern zu BMJ-B4.440.6/0001-I 1/2004* [online]. eltern-bildung.at, [cit. 10. července 2016]. Dostupné na <https://www.eltern-bildung.at/fileadmin/user_upload/Downloads/News33_evaluationsbericht_Vollversion.pdf>.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Tamtéž.

Pro názornější představu opět uvádím graf.

Z evaluační studie dále vyplývají názory rodičů na gemeinsame Obsorge. Většina (83-86 %) z dotazovaných rodičů, kteří žijí odděleně a buď mají, nebo nemají Obsorge, se domnívá, že gemeinsame Obsorge zvýší jejich šance na častější kontakt s dítětem, minimalizuje přerušování kontaktu s dítětem a budou se tak moci lépe ujmout své rodičovské role. Podobně vysoká očekávání mají i rodiče, kteří žijí odděleně a jejich protějšek je pověřen alleinige Obsorge. Naopak očekávání rodičů, u kterých má dítě hlavní pobyt, jsou nižší. Přesto si 65-78 % těchto rodičů myslí, že gemeinsame Obsorge zvyšuje šance na vyšší kontakt s odděleně žijícím rodičem.¹²¹

5.2. Statistické ročenky Ministerstva spravedlnosti České republiky

V České republice nebyl do dnešního dne proveden žádný výzkum, který by statisticky srovnal jednotlivé formy péče o dítě. Dostupné jsou pouze údaje vycházející ze statistických ročenek Ministerstva spravedlnosti České republiky. Ročenky z let 2014 a 2015 však zatím nejsou zveřejněny. Ročenky se týkají rozhodování okresních soudů v České republice a uvádějí přesné počty rozhodnutí, kterými bylo dítě svěřeno do střídavé péče (do výlučné péče, do společné péče, popř. do péče jiné fyzické osoby než rodiče), a to jak v případě nesezdaných rodičů, tak v případě rozvodu manželství.

¹²¹ Tamtéž.

Nejaktuálnější statistika se týká roku 2013. Při prvním rozhodování o svěřeni do péče bylo vydáno celkem 24.089 pravomocných rozhodnutí. Z toho bylo dítě svěřeno do výlučné péče matky v 20.649 případech. Do výlučné péče otce bylo dítě svěřeno pouze v 1.484 případech. Společná péče, popř. střídavá péče byla nařízena v 1.456 případech. Do péče jiné fyzické osoby než rodiče bylo dítě svěřeno v 500 případech. Všechna výše uvedená čísla se týkají nesezdaných párů.¹²²

V případě rozvodů bylo o péči o nezletilé dítě rozhodováno celkem 16.695 krát. Do výlučné péče matky bylo dítě svěřeno v 13.630 případech, do výlučné péče otce v 1312 případech, do společné, popř. střídavé péče v 1703 případech a do péče jiné fyzické osoby než rodiče v 50 případech.¹²³

Pro srovnání uvádím počty případů, ve kterých bylo dítě svěřeno do společné, popř. střídavé péče v letech 2003 a 2009. V roce 2003 se v případě nesezdaných rodičů jednalo celkově o 305 případů z celkového počtu 22.241 pravomocných rozhodnutí. V případě rozvodů rodičů bylo do společné, popř. střídavé péče svěřeno celkem 488 dětí z celkového počtu 22.817 případů.¹²⁴

V roce 2009 byla společná, popř. střídavá péče nařízena celkem v 776 případech týkajících se nesezdaných rodičů (celkem se o péči o dítě rozhodovalo v 22.607 případech) a v 1.088 případech týkajících se svěřeni dítěte do společné, popř. střídavé péče po rozvodu manželství (celkem se rozhodovalo v 19.001 případech).¹²⁵

Z ročenek Ministerstva spravedlnosti je patrné, že počty případů svěřeni dítěte do střídavé péče rok od roku stoupají. Ovšem nejčastěji zastoupenou formou péče o dítě je i nadále výlučná péče matky, která každý rok přesahuje počty jiných forem péče o dítě o několik tisíc případů. Je více než zřejmé, že tomuto pozvolnému zvyšování případů střídavé péče v České republice přispěl svým rozhodováním Ústavní soud, který se ve svých rozhodnutích ke střídavé péči hojně vyjadřuje. Myslím si, že je pozitivní vidět jistou tendenci k překonání klasického modelu, kdy o nezletilé dítě v případě rozchodu či rozvodu, pečuje výlučně matka.

¹²² MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Statistický přehled soudních agend 2013 druhá část [online]. cslav.justice.cz, 2013, s. 59 [cit. 5. července 2016]. Dostupné na <http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_dokument_sestavy&sloupec=obsah_dokumentu_pdf&where=id_dokumentu=743334&typSloupec=pdf&fileName=null>.

¹²³ Tamtéž.

¹²⁴ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Statistický přehled soudních agend 2003 druhá část [online]. cslav.justice.cz, 2003, s. 49 [cit. 5. července 2016]. Dostupné na <http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_uzivatelske_dokumenty&sloupec=obsah_dokumentu&where=id_dokumentu=66&typSloupec=uziv&fileName=PREH2003_II.pdf>.

¹²⁵ MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Statistický přehled soudních agend 2009 druhá část [online]. cslav.justice.cz, 2009, s. 63 [cit. 5. července 2016]. Dostupné na <http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_uzivatelske_dokumenty&sloupec=obsah_dokumentu&where=id_dokumentu=176996&typSloupec=pdf&fileName=null>.

5.3. Občanská iniciativa v Rakousku

Jak již bylo výše několikrát zmíněno, v Rakousku v současné době není uzákoněn model Doppelresidenz a je kladen důraz především na domácnost hlavní péče o nezletilé dítě.

Ve světle aktuálního společenského vývoje působí řada občanských uskupení sdružených ve Väterplattform. Tato platforma se skládá z Väter ohne Rechte, Vaterverbot, Männerpartei, Papa gibt Gas, Im Namen Elterlichen Verantwortung, Kindergefühle. Z jejího popudu byla rakouskému parlamentu předložena občanská iniciativa č. 66 týkající se modelu Doppelresidenz, kterou svým podpisem podpořilo 1632 občanů. Tato iniciativa vyzývá Národní radu, aby ze zákona odstranila pojem hlavní pobyt a v zákoně zakotvila možnost pobytu dítěte u rodičů rovným dílem. Takováto forma péče o dítě by se podle této občanské iniciativy měla stát normální možností péče o dítě. Dosud znevýhodněným rodičům (ve většině případů otcům) má být vyhrazeno právo péče o dítě. Za účelem zrovnoprávnění otců a matek je nutno model Doppelresidenz přijmout jako zákonnou formu péče o dítě.¹²⁶

V květnu 2015 se k této občanské iniciativě vyjádřilo Ministerstvo spravedlnosti. Ve svém stanovisku uvádí, že zásada stanovení domova prvního řádu (Heim erster Ordnung) byla v nezměněné podobě přejata z pozměňovacího zákona 2001 do pozměňovacího zákona 2013. Je v zájmu dítěte, aby se rodiče domluvili na domácnosti, ve které bude o dítě hlavně pečováno, čímž se dosáhne kontinuity péče a výchovy dítěte. Tímto ale není v žádném případě vyloučeno vykonávání péče o dítě přibližně stejnou měrou. Je to přípustné nebo dokonce žádoucí, a to na základě platného zákona, v takových případech, ve kterých není dítě vytrženo ze svého domova, oba rodiče společně nesou zátěž péče o své dítě, jejich majetkové a životní poměry zajišťují finanční dostatek pro dítě a rodiče jsou navzdory rozchodu schopni spolu komunikovat.¹²⁷

Přitom ale nezáleží na schematickém a úplném zrovnoprávnění obou rodičů, ale pro dítě je důležité, aby mohlo svůj všední den sdílet s oběma rodiči a mělo s nimi stejně velký kontakt. Takovéto rámcové podmínky jsou možné i v režimu současné zákonné situace, protože z úhlu pohledu blaha dítěte, tak jak je popsáno v §138 ABGB, stojí v popředí sociální a životní poměry nikoliv formální kritéria, konkrétně to, u kterého z rodičů se nachází Heim erster Ordnung.¹²⁸

¹²⁶ *Parlamentarische Bürgerinitiative betreffend. Halbe – Halbe Doppelresidenz* [online]. parlament.gv.at, [cit. 5. července 2016]. Dostupné na <https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXV/BI/BI_00066/imfname_384874.pdf>.

¹²⁷ KIRISITS, Wolfgang. [online]. parlament.gv.at, [cit. 5. července 2016]. Dostupné na <https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXV/SBI/SBI_00072/imfname_412608.pdf>.

¹²⁸ Tamtéž.

Účelem všech občanských iniciativ a rodičovských platforem, které bojují za uzákonění modelu Doppelresidenz v Rakousku je přimět legislativce k tomu, aby ze zákona vypustili ustanovení týkající se hlavního pobytu. Iniciátory jsou většinou rodiče, kteří nemají své dítě v péči a cítí se ohroženi „mocí“, kterou má druhý rodič, u kterého má dítě hlavní pobyt. Motivací za uzákonění modelu Doppelresidenz může být i finanční motivace.

Závěr

Jako téma a zároveň hlavní cíl mé diplomové práce jsem si stanovila srovnat střídavou péči v České republice a v Rakousku. Na začátek bych chtěla podotknout, že v průběhu hlubšího studia rakouské a české právní úpravy jsem došla ke zjištění, že v některých ohledech se pokouším srovnávat nesrovnatelné. Během psaní diplomové práce mi vyvstaly otázky, které pro mne byly jistým způsobem nepochopitelné ve srovnání s českou právní úpravou, která je mi známá.

Při zkoumání historického vývoje rakouské právní úpravy jsem se zaměřila na vysvětlení stěžejních pojmů, které jsou pro můj výzkum důležité. Dospěla jsem k následujícím informacím. V Rakousku je v případě rozhodování soudů o péči o nezletilé dítě kladen největší důraz na tzv. domácnost hlavní péče, která musí být vždy stanovena. Jedná se o prvek jisté stálosti výchovného prostředí a identity bydlení dítěte. Naopak v České republice není nutnost hlavního pobytu, resp. domácnosti hlavní péče v zákoně nijak zakotvena. V případě střídavé péče má tedy dítě dva domovy, ve kterých se střídá. Existují výjimečné případy, kdy má dítě také domácnost hlavní péče, a to v okamžiku, kdy dítě žije v jednom domě, nebo bytě, kde se u něj střídají rodiče. Podle mého názoru je toto ideální řešení z možných variant, je však otázkou, kdo si v České republice může dovolit tento model praktikovat. Přikláním se v tomto případě k rakouské právní úpravě, neboť i já považuji stálost výchovného prostředí za nejlépe odpovídající zájmu dítěte. V praxi však pravděpodobně domácnost hlavní péče není to, co zákonodárce původně zamýšlel. I v Rakousku dochází k případům, kdy se rodiče v péči o dítě střídají a reálně pak má toto dítě stanoveno hlavní pobyt v domácnosti matky, ovšem v domácnosti otce tráví kupříkladu 3 dny v týdnu.

Dalším důležitým a stěžejním bodem mé práce je objasnění pojmu *gemeinsame Obsorge* a zjištění, zda je možné ztotožnit tento pojem se střídavou péčí upravenou v českém právním řádu. V této části práce jsem dospěla k negativnímu závěru, neboť rakouský pojem *gemeinsame Obsorge* neodpovídá střídavé péči v České republice. Pojem *gemeinsame Obsorge* je pojmem typickým čistě pro rakouskou právní úpravu a bylo by možné přeložit jej jako společná rodičovská odpovědnost. Pojem *Obsorge* bývá označován také termínem *elterliche Verantwortung*, který je možné přeložit jako rodičovská odpovědnost. V České republice bývá pojem *gemeinsame Obsorge* směřován se společnou péčí jak ji zná česká právní úprava. Jedná se o jisté nepochopení zahraničních úprav a není možné považovat společnou péči za synonymum *gemeinsame Obsorge*.

Rodičovskou odpovědnost v Rakousku a v České republice považuji za obsahově totožné pojmy. Obě právní úpravy obsahují výčet práv a povinností, která jsou s péčí o dítě spojena.

Rakouská právní úprava však obsahuje podrobnější výčet těchto práv a povinností. Uvádí mimo jiné například zajištění lékařského ošetření pro dítě nebo rozhodování o cestě do zahraničí, nebo volbu či změnu náboženství, což česká právní úprava výslovně neobsahuje. Vzhledem k tomu, že se jedná o práva a povinnosti vymezená demonstrativně v obou právních úpravách je více než zřejmé, že obsah rodičovské odpovědnosti je ve skutečnosti daleko širší než uvádí OZ, resp. ABGB.

Co se týká způsobu nabývání rodičovské odpovědnosti, obě právní úpravy přiznávají rodičovskou odpovědnost matce od okamžiku narození dítěte. Jak v České republice, tak v Rakousku nabývá rodičovskou odpovědnost narozením dítěte také manžel matky. V Rakousku je dále zakotvena možnost nabytí rodičovské odpovědnosti pro otce prohlášením vůči matričnímu úřadu (což odpovídá druhé domněnce otcovství v České republice). Český právní řád spojuje vznik rodičovské odpovědnosti pro otce ještě s třetí domněnkou otcovství, Rakousko navíc uvádí rozhodnutí soudu.

V případě zkoumání české právní úpravy jsem se mimo jiné zaměřila na souhlas rodičů se střídavou péčí a presumpci střídavé péče na základě judikatury Ústavního soudu. Ustanovení § 907 OZ výslovně neuvádí souhlas rodičů jako podmínku nařízení střídavé péče (naopak u společné péče je tato podmínka v zákoně přímo zakotvena). Ústavní soud také uvedl, že nesouhlas jednoho z rodičů nepatří mezi kritéria pro svěřeni dítěte do střídavé péče. Zůstává otázkou, zda v případě projevení nesouhlasu jednoho z rodičů, by měly soudy i přes tento nesouhlas střídavou péčí nařídít. Myslím si, že by v českém právu měla být zakotvena podmínka souhlasu se střídavou péčí, resp. dohoda o střídavé péči mezi rodiči. Negativem tohoto zakotvení by jistě byla velice jednoduchá zneužitelnost tohoto souhlasu tím, že by mohla být střídavá péče o dítě vyloučena okamžitě, když by jeden z rodičů tuto odmítl. Ovšem schopnost rodičů spolu komunikovat je podle mého mínění jedna z hlavních podmínek pro správné fungování nejen střídavé péče v praxi. Pokud spolu rodiče nedokážou komunikovat, může se velmi snadno dítě stát prostředníkem v jejich sporech, což jistě není v souladu s jeho nejlepším zájmem. A je naprosto zřejmé, že zájem dítěte je v oblasti problematiky péče o dítě řazen vždy na první místo. Tento názor podporuje i psycholog Klimeš, který uvádí, že je pro střídavou péčí nezbytná komunikace mezi rodiči. Pokud by rodiče nebyli schopni vzájemné komunikace a každý z nich by dítě vychovával dle svých představ, nemohlo by být vůbec dosaženo účelu a smyslu střídavé péče.

Co se týká presumpce střídavé péče v České republice, Ústavní soud judikoval, že za splnění určitých podmínek, by měla střídavá péče jistou normou při rozhodování obecných soudů o péči o nezletilé dítě. Vyskytují se samozřejmě i opačné názory na tuto problematiku, kdy

komentář k ustanovení § 907 OZ výslovně popírá, aby byla střídavá péče obecným modelem při rozhodování soudů.

Osobně se přikláním k té variantě, že by střídavá péče neměla být automaticky nařizována a neměla by být obecným modelem. Měl by se vždy posuzovat konkrétní případ, především osobnost dítěte a jeho potřeby, vztahy mezi rodiči a jejich vzájemná schopnost komunikace. Až následně by se soud měl zabývat tím, zda je pro konkrétní posuzovaný případ střídavá péče vůbec vhodná. Tento názor podpořil i Ústavní soud v pozdějším rozhodnutí, kdy uvedl, že střídavá péče by neměla být normou, ale každý případ by měl být posuzován individuálně, obecné soudy by měly přihlídnout ke konkrétním okolnostem a specifikům každého projednávaného případu. Ústavní soud v tomto usnesení mimo jiné zdůraznil, že ze zákona nevyplývá prioritizace střídavé péče. Z výše uvedeného je patrná jistá tendence mírnit názor vyslovený původně Ústavním soudem, že má být střídavá péče normou, jakýmsi obecným pravidlem pro obecné soudy při rozhodování o péči o nezletilé dítě.

Jako hlavní cíl mé diplomové práce jsem si vytyčila zjistit, zda se i v Rakousku setkáváme se střídavou péčí. V současné novele rodinného práva (z roku 2013) nebyly zohledněny případy, ve kterých rodiče žijící v rozluce pečují o své dítě rovným dílem. Jak již bylo zmíněno výše, musí být stanovena domácnost hlavní péče, ve které je o dítě postaráno hlavní měrou, neboť zákonodárce považuje identitu bydlení za jeden z hlavních předpokladů pro rozvoj osobnosti dítěte. V praxi se ale případy rovnoměrné péče vyskytují. Soudy musí takové rodinné konstelace a s nimi spojené otázky výživného řešit. Model, ve kterém se dítě nachází stejnou měrou u obou rodičů, je v Rakousku pojmenován jako Doppelresidenz nebo také jako Wechselmodell či Wandelmodell. Aktuální rakouská právní úprava však tento model nezakotvuje. Při podrobnějším zkoumání modelu Doppelresidenz jsem vycházela především z rakouské judikatury. Zaměřila jsem se na úpravu zájmu dítěte, vyživovací povinnosti a intervalů střídání, a to jak na český, tak rakouský pohled na tuto problematiku.

Co se týká intervalů střídání v případě střídavé péče a modelu Doppelresidenz, není nutné, aby byly intervaly střídání nutně 50:50. Jak v České republice, tak v Rakousku se vyskytují například intervaly 40:60.

V České republice i v Rakousku je nejdůležitějším aspektem při rozhodování o péči o nezletilé dítě zájem dítěte, resp. blaho dítěte. K zájmu dítěte se v České republice opakovaně vyjadřuje Ústavní soud, který uvádí, že je v zájmu dítěte, aby o něj pečovali oba rodiče. OZ i ABGB uvádějí konkrétní aspekty, které je třeba při posuzování nejlepšího zájmu dítěte brát v potaz.

V případě vyživovací povinnosti rozlišují obě právní úpravy jak relutární, tak naturální výživné. Dále je bráno na zřetel, jaké jsou majetkové poměry obou rodičů a toto je v případě rozhodování o vyživovací povinnosti zohledněno.

Poslední část diplomové práce se zabývá statistikami. V obou státech je viditelná tendence svěřovat dítě do výlučné péče matky, popř. stanovit hlavní domácnost péče v bydlišti matky. V České republice se však v posledních letech více vyskytují případy střídavé péče, než jako tomu bylo dřív.

Na úplný závěr bych ráda upozornila na skutečnost, že jak v české, tak v rakouské právní úpravě i rozhodovací praxi soudů je vždy na prvním místě nejlepší zájem dítěte. Je třeba, aby o naplnění tohoto kritéria dbali nejen soudy při svém rozhodování, ale hlavně rodiče. Ti jsou ve většině případů tak zahlceni svými problémy a vyhrocenými partnerskými spory, že si neuvědomují, že nejvíce tímto bude vždy trpět jejich dítě.

Bibliografie

Monografie, učebnice, komentáře

- HRUŠÁKOVÁ, Milana. *Dítě, rodina, stát: úvahy nad právním postavením dítěte*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 1993, 160 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana a kol. *Zákon o rodině/ Zákon o registrovaném partnerství. Komentář*. 4. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, 558 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana; WESTPHALOVÁ, Lenka. In HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II: Rodinné právo (§655 – 975)*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 1380 s.
- JANEČKOVÁ, Eva; HORÁLEK, Vladimír. *Encyklopedie pojmů nového soukromého práva*. 1. vydání. Praha: Linde, 2012. 205 s.
- KLABOUCH, Jiří. *Manželství a rodina v minulosti*. 1. vydání. Praha: Orbis, 1962, 281 s.
- STABENTHEINER, Johannes komentář k § 177. In RUMMEL, Peter a kol. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch mit EheG, KSchG, MRG, WGG, WEG 2002, BTVG, HeizKG, IPRG, EVÜ in zwei Bänden*. 3. vydání. Vídeň: Manzsche Verlags - und Universitätsbuchhandlung, 2003, 189 s.
- TRÁVNÍČEK, Milan. *Strídavá péče*. 1. Vydání. Praha: C.H.Beck, 2015, 126 s.
- KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Lidskoprávní dimenze českého rodinného práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2009, s. 191.

Právní předpisy

- Deklarace práv dítěte vyhlášená Valným shromážděním Organizace spojených národů v New Yorku rezolucí č. 1386 dne 10. 12. 1959.
- Mezinárodní smlouva vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí České republiky č. 54/2001 Sb. m. s.
- Mezinárodní smlouva vyhlášená sdělením Ministerstva zahraničních věcí České republiky č. 91/2005 Sb. m. s.
- Mezinárodní smlouva vyhlášená sdělením Federálního ministerstva zahraničních věcí ČSFR č. 104/1991 Sb.
- Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, jak vyplývá ze změny provedené ústavním zákonem č. 162/1998 Sb.
- Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 89/1012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

Odborné články

- FOREJTOVÁ, Monika, GRYGEROVÁ, Jana. Otazníky nad presumpcí střídavé péče o nezletilé děti anebo vliv ESLP na judikaturu Ústavního soudu. *Bulletin advokacie*, 2016, č. 1-2, 103 s.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, NOVÁK, Tomáš. Reálně o společné či střídavé porozvodové výchově. *Bulletin advokacie*, 1999, č. 3, 112 s.
- KOVÁŘOVÁ, D. Střídavá péče velebená i proklínaná. *Bulletin advokacie*, 2015, č. 3, 84 s.

Internetové zdroje

- Änderung der Obsorge [online]. rib.bka.gv.at [cit. 15. dubna 2016].
Dostupné na
<<https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Dokumentnummer=NOR40146792>>.
- BAUER, Ingrid. *Vom Patriarchat zur Partnerschaft – die Familienrechtsreform in Österreich* [online]. Demokratiezentrum.org, [cit. 12. února 2016]. Dostupné na
<http://www.demokratiezentrum.org/fileadmin/media/pdf/wissen_familienrechtsreform.pdf>.
- BIRNBAUM, Brigitte. *Kinder in Doppelresidenz* [online]. doppelresidenz.at, 1. 3. 2016 [cit. 13. května 2016]. Dostupné na <<http://www.doppelresidenz.at/?p=313>>.
- BRAUN, Katharina. „Doppelresidenz“ – *gleichzeitiger Aufenthalt des Kindes bei seinen Eltern?* [online]. jusportal.at, 12. 8. 2015 [cit. 10. července 2016]. Dostupné na
<http://www.jusportal.at/doppelresidenz_rechtsanwaeltin-katharina-braun/>.
- *Bundesgesetzblatt für die Republik Österreich* [online]. Ris.bka.gv.at, [cit. 12. února 2016].
Dostupné na
<https://www.ris.bka.gv.at/Dokumente/BgblPdf/1977_403_0/1977_403_0.pdf>.
- *Bundesverfassungsgesetz: Rechte von Kindern (NR: GP XXIV IA 935/A AB 1051 S. 93. BR: AB 8443 S. 793.)* [online]. rdb.manz.at, [cit. 10. července 2016]. Dostupné na
<https://rdb.manz.at/document/ris.c.BGBl__I_Nr__4_2011>.
- *Doppelresidenz / Wechselmodell - Rechtliche Situation in Österreich* [online]. doppelresidenz.at, [cit. 10. června 2016]. Dostupné na <<http://www.doppelresidenz.at/wp-content/uploads/2012/04/Rechtliche-Situation-in-%C3%96sterreich.pdf>>.

- *Elterliche Verantwortung – Österreich* [online]. e-justice.europa.eu, [cit. 10. července 2016]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_parental_responsibility-302-AT-de.do?clang=de#toc_1>.
- *Evaluationsstudie über die Auswirkungen der Neuregelungen des KindRÄG 2001, insbesondere der Obsorge beider Eltern zu BMJ-B4.440.6/0001-I 1/2004* [online]. eltern-bildung.at, [cit. 10. července 2016]. Dostupné na <https://www.eltern-bildung.at/fileadmin/user_upload/Downloads/News33_evaluationsbericht_Vollversion.pdf>.
- FRANCOVÁ, Marie; DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství* [online]. epravo.cz, 3. 7. 2014 [cit. 10. června 2016]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/efocus/rozvody-rozchody-a-zanik-partnerstvi-3-vydani-94660.html>>.
- HOFFMANNOVÁ, Hana, KLIMEŠ, Jeroným, ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Rozvádíme se. Je pro nás střídavá výchova dítěte ideálním řešením?* [online]. sancedetem.cz, 30. listopadu 2011, aktualizace 30. července 2015 [cit. 10. července 2016]. Dostupné na <<http://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/rozvadime-se-jepro-nas-stridava-vychova-ditete-idealnim-resenim-22.html#nazor-ditete>>.
- HUBER, Markus. *Gesetz versagt, wenn Eltern Kinder gleichteilig betreuen* [online]. diepresse.com, 9. 12. 2013 [cit. 10. července 2016]. Dostupné na <<http://diepresse.com/home/recht/rechtallgemein/1501882/Gesetz-versagt-wenn-Eltern-Kinder-gleichteilig-betreuen>>.
- *Kindesunterhalt* [online]. rib.bka.gv.at [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na <<https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Bundesnormen&Dokumentnummer=NOR40146845>>.
- KIRISITS, Wolfgang. [online]. parlament.gv.at, [cit. 5. července 2016]. Dostupné na <https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXV/SBI/SBI_00072/imfname_412608.pdf>.
- KLIMEŠ, Jeroným. *Střídavá výchova a styk s dítětem po rozchodu* [online]. klimes.mysteria.cz, [cit. 4. května 2016]. Dostupné na <http://klimes.mysteria.cz/clanky/psychologie/stridava_vychova.pdf>.
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Střídavá péče velebená i proklínaná* [online]. bulletin-advokacie.cz, 9. dubna 2015 [cit. 10. června 2016]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/stridava-pece-velebena-i-proklinana?browser=mobi>>.

- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Statistický přehled soudních agend 2003 druhá část [online]. cslav.justice.cz, 2003, s. 49 [cit. 5. července 2016]. Dostupné na http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_uzivatelske_dokumenty&sloupec=obsah_dokumentu&where=id_dokumentu=66&typSloupce=uziv&fileName=PREH2003_II.pdf.
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Statistický přehled soudních agend 2009 druhá část [online]. cslav.justice.cz, 2009, s. 63 [cit. 5. července 2016]. Dostupné na http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_uzivatelske_dokumenty&sloupec=obsah_dokumentu&where=id_dokumentu=176996&typSloupce=pdf&fileName=null.
- MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČESKÉ REPUBLIKY. Statistický přehled soudních agend 2013 druhá část [online]. cslav.justice.cz, 2013, s. 59 [cit. 5. července 2016]. Dostupné na http://cslav.justice.cz/InfoData/servlet/FileServlet?tabulka=ccav_dokument_sestavy&sloupec=obsah_dokumentu_pdf&where=id_dokumentu=743334&typSloupce=pdf&fileName=null.
- Obsorge beider Eltern [online]. help.gv.at, 1. 1. 2016 [cit. 15. dubna 2016]. Dostupné na <https://www.help.gv.at/Portal.Node/hlpd/public/content/234/Seite.234004.html>.
- *Parlamentarische Bürgerinitiative betreffend. Halbe – Halbe Doppelresidenz* [online]. parlament.gv.at, [cit. 5. července 2016]. Dostupné na https://www.parlament.gv.at/PAKT/VHG/XXV/BI/BI_00066/imfname_384874.pdf.
- POTOTSCHNIG, Anton. *Doppelresidenz – Unterhalt für das Kind* [online]. doppelresidenz.at [cit. 10. července 2016]. Dostupné na <http://www.doppelresidenz.at/wp-content/uploads/2015/12/DR-Unterhalt-12-2015.pdf>.
- *Vorblatt und Erläuterungen* [online]. Justiz.gv.at, [cit. 12. února 2016]. Dostupné na <https://www.justiz.gv.at/web2013/file/2c948485398b9b2a013a4a270f9f072b.de.0/vorblatt.pdf>.

Judikatura

- Nález I. ÚS 1554/14 ze dne 30. 12. 2014, bod 30 (získáno 17. 1. 2016 z databáze ASPI).
- Nález I. ÚS 2482/13 ze dne 26. 5. 2014, bod 22 (získáno 17. 1. 2016 z databáze ASPI).
- Nález II. ÚS 3413/14 ze dne 2. 6. 2015 (získáno 17. 1. 2016 z databáze ASPI).
- Nález IV. ÚS 246/06 ze dne 17. 10. 2006 (získáno 14. 6. 2016 z databáze nalus.usoud.cz).
- Rozhodnutí Das Landesgericht für Zivilrechtssachen Wien sp. zn. 42R321/14p ze dne 3. 9. 2014 (získáno 15. dubna 2016 z databáze ris.bka.gv.at).
- Rozhodnutí Der Oberste Gerichtshof sp. zn. 1Ob158/15i ze dne 17. 9. 2015 (získáno 15. dubna 2016 z databáze ris.bka.gv.at).
- Rozhodnutí Der Oberste Gerichtshof sp. zn. 3Ob103/13p ze dne 8. 10. 2013 (získáno 15. dubna 2016 z databáze ris.bka.gv.at).
- Rozhodnutí Der Oberste Gerichtshof, sp. zn. 4Ob181/15v ze dne 7. 11. 2015 (získáno 15. dubna 2016 z databáze ris.bka.gv.at).
- Rozhodnutí Der Oberste Gerichtshof sp. zn. 8Ob20/15x ze dne 28. 4. 2015 (získáno 15. dubna 2016 z databáze ris.bka.gv.at).
- Rozhodnutí Verfassungsgerichtshof G 152/2015-20 ze dne 9. října 2015 (získáno 15. dubna 2016 z databáze verfassungsgerichtshof.at).
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 106/15 ze dne 17. 3. 2015 (získáno 10. 7. 2016 z databáze nalus.usoud.cz).
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1156/10 ze dne 23. 6. 2010 (získáno dne 14. 6. 2016 z databáze nalus.usoud.cz).
- Usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2248/10 ze dne 13. 1. 2011 (získáno dne 17. 1. 2016 z databáze ASPI).

Abstrakt

Diplomová práce je zaměřena na institut střídavé péče v České republice a Rakousku. Vzhledem k rozhodnutím Ústavního soudu vydaných v posledních letech se jedná o téma velice aktuální a jistým způsobem i problematičké. Práce se zabývá historickým vývojem právní úpravy péče o dítě v Rakousku, osvětlením pojmů rodičovská odpovědnost a gemeinsame Obsorge. Hlavním cílem práce je zjistit, zda je i v Rakousku upravena střídavá péče tak jako v České republice, popř. zda jsou jednotlivé právní úpravy v něčem odlišné. S pomocí rakouské a české judikatury jsou v diplomové práci rozebrány jednotlivé aspekty týkající modelu Doppelresidenz v Rakousku, resp. střídavé péče v České republice – zájem dítěte, intervaly střídání a vyživovací povinnost. V závěru práce jsou uvedeny statistiky jednotlivých zemí zveřejněné konkrétními ministerstvy spravedlnosti a také je zde rozebrána občanská iniciativa v Rakousku týkající se modelu Doppelresidenz.

Abstract

The dissertation is focused on Shared custody institute in the Czech Republic and Austria. Due to decisions of Constitutional Court that has been issued in recent years this topic is considered to be very actual and also problematic in certain ways. The dissertation deals with historical development of a child care legislation in Austria. Also there are explained concepts of parental liability and gemeinsame Obsorge. The main goal of this work is to find out whether Shared custody is adjusted in Austria in the same way as in the Czech Republic. We can see whether or how legislative regulations of these countries differ. There are analyzed particular aspects of Doppelresidenz model in Austria, or aspects of Shared custody in the Czech republic – interest of a child, intervals of alternation and Maintenance Obligations. The work is concluding with statistics of named countries published by their Departments of Justice. Besides those we can learn about Citizenship Initiative of Doppelresidenz model in Austria.

Klíčová slova

střídavá péče

gemeinsame Obsorge

rodičovská odpovědnost

Doppelresidenz

zájem dítěte

vyživovací povinnost

komunikace

Key words

alternate custody

gemeinsame Obsorge

parental responsibility

Doppelresidenz

child's interest

communication